

Jurisdicció i acció

Teresa Armenta Deu

PID_00157390

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció	7
Objectius	9
1. Jurisdicció. Dret processal i funció jurisdiccional	11
1.1. Funció jurisdiccional com a potestat o poder judicial	11
1.2. Funció jurisdiccional com a facultat de tutela i realització del dret objectiu	11
1.3. Funció jurisdiccional i Administració de Justícia	11
2. Origen i antecedents del concepte de <i>jurisdicció i dret processal</i>	12
2.1. De la llei del més fort a l'Administració de Justícia: mètodes autocompositius i jurisdicció	12
2.2. De Montesquieu a la potestat judicial	13
3. La jurisdicció com a potestat pública encaminada a la realització del dret en el cas concret	14
4. La jurisdicció i la resta de les potestats de l'Estat: Administració i legislació	15
4.1. Jurisdicció i Administració	15
4.2. Jurisdicció i legislació	16
5. Principis constitucionals del poder judicial	17
5.1. Principi de monopoli estatal de la jurisdicció	17
5.2. Principi d'exclusivitat	17
5.3. Principi d'unitat jurisdiccional	18
5.4. El jutge ordinari predeterminat per la llei	19
6. Govern autònom del poder judicial: el Consell General del Poder Judicial i altres òrgans de govern	21
6.1. El Consell General del Poder Judicial	21
6.1.1. Composició i sistema d'elecció dels vocals del Consell General del Poder Judicial	21
6.1.2. Atribucions del CGPJ	22
6.1.3. Organització del CGPJ	23
6.2. Altres òrgans de govern: sales de tribunals i audiències, presidents, jutges degans i juntes de jutges	23
6.2.1. Les sales de govern dels tribunals i audiències	23
6.2.2. Presidents de tribunals i audiències	24

6.2.3.	Presidents de Sala de Justícia i jutges	25
6.2.4.	Jutges degans i juntes de jutges	25
7.	Els òrgans jurisdiccionals: principis informadors.....	26
7.1.	Independència i submissió a la llei. Inamovibilitat	26
7.2.	Imparcialitat	28
7.3.	Apoliticisme	28
7.4.	Responsabilitat	29
7.4.1.	Responsabilitat penal	29
7.4.2.	Responsabilitat civil	29
7.4.3.	Responsabilitat disciplinària	30
8.	Classes de jutjats i tribunals. Els quatre ordres	
	jurisdiccionals.....	32
8.1.	Els quatre ordres jurisdiccionals	32
8.2.	Jutjats unipersonals	33
8.2.1.	Jutjats de pau	34
8.2.2.	Jutjats de primera instància i instrucció	34
8.2.3.	Jutjats mercantils	35
8.2.4.	Jutjats penals	35
8.2.5.	Jutjats socials	35
8.2.6.	Jutjats de primera instància contenciosos administratius	36
8.2.7.	Jutjats de menors	36
8.2.8.	Jutjats de violència sobre la dona	37
8.2.9.	Jutjats de vigilància penitenciària	38
8.2.10.	Jutjats centrals d'instrucció	38
8.2.11.	Jutjats centrals penals	39
8.2.12.	Jutjat central de menors	39
8.2.13.	Jutjats centrals de vigilància penitenciària	39
8.2.14.	Jutjats centrals contenciosos administratius	39
8.3.	Tribunals col·legiats	40
8.3.1.	Audiències provincials	40
8.3.2.	Tribunals superiors de les comunitats autònomes	40
8.3.3.	Audiència Nacional	41
8.3.4.	Tribunal Suprem	41
8.4.	Tribunals especials	42
8.4.1.	Tribunal Constitucional	42
8.4.2.	Tribunal de Comptes	42
8.4.3.	Tribunal del Jurat	43
8.4.4.	Tribunals consuetudinaris i tradicionals	43
8.4.5.	Tribunals militars	43
8.5.	Conflictes de jurisdicció, conflictes de competència i qüestions de competència	43
8.5.1.	Els conflictes de jurisdicció	44
8.5.2.	Els conflictes de competència	44
8.5.3.	Les qüestions de competència	45

9. Element subjectiu del poder judicial: personal al servei de l'Administració de Justícia i personal col·laborador.....	46
9.1. Personal jurisdiccional: jutges i magistrats. La carrera judicial ...	46
9.2. Jutges i magistrats de carrera. El cos únic. Règim jurídic: garanties, drets i deures	47
9.2.1. Aspectes més destacables de la carrera judicial	47
9.2.2. Règim jurídic: garanties (independència i inamovibilitat). Drets i deures	49
9.3. Personal no jurisdiccional: Personal al servei de l'Administració de Justícia. Secretaris judicials. L'oficina judicial. Personal auxiliar (I)	50
9.3.1. Secretaris judicials	51
9.3.2. L'oficina judicial	53
9.3.3. Personal auxiliar: cossos generals; cossos especials. Personal laboral i personal funcionari d'administracions públiques	55
9.4. Personal col·laborador amb l'Administració de Justícia	57
9.4.1. Ministeri Fiscal	57
9.4.2. La policia judicial	60
9.4.3. Assistència jurídica a les administracions públiques: advocats de l'Estat i serveis jurídics de les comunitats autònomes i dels ens locals	62
9.4.4. Advocats i procuradors	63
10. L'acció.....	68
10.1. Menció breu als antecedents històrics	69
10.2. Teoria abstracta de l'acció	69
10.3. Teoria concreta de l'acció	70
10.4. L'acció en el procés penal	71
10.5. L'acció i el dret fonamental a obtenir una tutela judicial efectiva: contingut i virtualitat del dret fonamental de l'article 24.1 CE	71
Resum.....	74
Abreviatures.....	77
Glossari.....	79
Bibliografia.....	81

Introducció

Aquest mòdul analitza, d'una banda, els vessants del concepte **jurisdicció** i, de l'altra, el concepte **acció**.

En primer lloc, se situa i delimita el concepte *jurisdicció*, que no és unívoc, i es fa un èmfasi especial en el seu vessant de potestat bàsica de l'Estat.

A partir d'aquí, s'expliquen els elements que delimiten la potestat jurisdiccional de les altres dues potestats bàsiques: la legislativa i l'administrativa.

Delimitat el poder judicial, el mòdul continua amb l'explicació dels principis bàsics de la seva configuració i regulació que recull la Constitució espanyola de 1978.

A continuació, es fa referència als òrgans de govern de la jurisdicció i s'aborden tant el Consell General del Poder Judicial, com a màxim òrgan de govern, com tots els altres òrgans que preveu la Llei orgànica del poder judicial com a figures essencials de l'entramat organitzatiu que també és el poder judicial.

També són objecte d'atenció els ordres jurisdiccionals i els òrgans dotats de jurisdicció. En aquest sentit, s'ofereix una panoràmica clara de tots els òrgans judicials que conformen l'anomenat *poder judicial*.

I seguidament es fa referència a l'element personal d'aquests òrgans, és a dir, als jutges i magistrats; s'hi expliquen no tan sols aspectes propis de la carrera judicial sinó també amb relació als principis que informen tant de la seva actuació com de l'exercici mateix de les funcions que tenen encomanades.

També es presta atenció als tribunals especials constitucionals, és a dir, als aquells que constitueixen, en certa manera, una excepció al principi constitucional d'unitat jurisdiccional.

Així mateix, es fa esment als conflictes de jurisdicció i de competència, i també a la seva regulació i als òrgans que els han de resoldre.

Finalment, el primer bloc d'aquest mòdul es dedica a l'estudi del personal no jurisdiccional, és a dir, aquell sense el concurs del qual l'exercici de la potestat jurisdiccional no seria possible, però que no té potestat jurisdiccional. En aquest apartat s'estudien tant el personal auxiliar com el personal col·laborador.

El segon bloc de continguts d'aquest mòdul es dedica a l'estudi de l'acció, entesa com el dret dels ciutadans a procurar-se l'exercici de la potestat jurisdiccional.

Després d'una ullada breu i aclaridora als antecedents històrics i a l'explicació de les dues grans teories que s'han sostingut sobre això, s'estudia l'article 24 de la Constitució espanyola, és a dir, l'abast del dret fonamental a la tutela judicial efectiva.

Objectius

Els objectius bàsics que ha d'haver aconseguit l'estudiant una vegada treballats els continguts d'aquest mòdul són els següents:

1. Entendre la relativitat del concepte **jurisdicció**.
2. Comprendre que la jurisdicció és una de les potestats bàsiques de l'Estat i saber-la distingir de les altres dues potestats bàsiques, la legislació i l'administració.
3. Conèixer els principis constitucionals bàsics que informen de la potestat jurisdiccional.
4. Delimitar els diferents ordres jurisdictionals i conèixer els òrgans que en formen part.
5. Conèixer els òrgans judicials que conformen les anomenades *jurisdiccions especials*.
6. Entendre les diferències entre conflicte de jurisdicció i conflicte de competència, i també els mecanismes per a resoldre'ls.
7. Conèixer les classes de responsabilitat judicial i els mecanismes per a fer-la efectiva.
8. Estudiar les principals qüestions relatives al personal judicial.
9. Conèixer el concepte i l'abast de la independència judicial i de les seves garanties.
10. Conèixer el personal auxiliar de l'Administració de Justícia.
11. Conèixer el personal col·laborador de l'Administració de Justícia.
12. Aprendre les principals característiques de les dues grans teories sobre l'acció.
13. Analitzar el contingut del dret a la tutela judicial efectiva.
14. Estudiar la concepció de l'acció que més s'adequa al procés penal.
15. Estudiar la concepció de l'acció que més s'adequa al procés civil.

1. Jurisdicció. Dret processal i funció jurisdiccional

Segons Carreras Llansana, el dret processal és el dret de la funció jurisdiccional.

Aquesta funció jurisdiccional presenta diversos aspectes: a) com a potestat encomanada a l'Estat i als seus òrgans, i b) com a facultat de tutela i realització del dret objectiu. Tots dos configuren un mateix concepte, encara que la seva anàlisi emfatitza un aspecte o l'altre.

1.1. Funció jurisdiccional com a potestat o poder judicial

La funció jurisdiccional com a potestat o poder judicial se centra en la perspectiva d'un dels tres poders de tot estat democràtic, i enllaça el seu estudi amb els òrgans dotats de jurisdicció i les seves característiques, amb relació als altres poders, legislatiu i executiu.

1.2. Funció jurisdiccional com a facultat de tutela i realització del dret objectiu

En la funció jurisdiccional com a facultat de tutela i realització del dret objectiu s'emfatitza la manera d'assolir la tutela i realització del dret objectiu, que no és cap altra que el procés, és a dir, en l'estudi de la jurisdicció, l'acció i el procés, com a elements centrals en la consecució d'aquest objectiu. O el que és el mateix, en la funció d'administrar justícia a partir d'uns òrgans integrats a un poder, el qual anomenem *jurisdiccional*, a partir d'un únic instrument denominat *procés* i en consideració a l'existència d'un element que denominem *acció*.

1.3. Funció jurisdiccional i Administració de Justícia

Freqüentment, també es fa referència al terme *Administració de Justícia*. Aquesta denominació no assenyalava una realitat diferent del poder judicial.

L'Administració de Justícia no és només una branca de l'Administració que fa referència al servei de la justícia, sinó més aviat a l'exercici d'aquesta potestat encomanada a òrgans predeterminats legalment, als quals s'atribueix la tutela i realització del dret objectiu.

2. Origen i antecedents del concepte de *jurisdicció i dret processal*

El llarg camí recorregut fins al concepte de **jurisdicció i dret processal** admet així mateix dues explicacions que només difereixen en el punt de vista que es triï: l'evolució en l'Administració de Justícia des de l'autotutela o llei del més fort, i l'aparició i consolidació del poder judicial.

2.1. De la llei del més fort a l'Administració de Justícia: mètodes autocompositius i jurisdicció

A partir de la forma més primitiva de resoldre els conflictes segons l'aplicació de la llei del més fort com a variant elemental d'**autotutela**, l'evolució sociojurídica ha passat per l'**autocomposició**, com a mecanisme que, si bé representa una forma de solució a les mans de les parts mateixes, aquesta no s'imposa per la força sinó que és fruit d'un acord de voluntats en què totes dues concedeixen alguna cosa i renuncien a alguna cosa. Aquest acord pot remetre la solució a l'acord que adoptin tots dues parts o deferir-lo a un tercer, com en el cas de la mediació o la conciliació. Una característica d'aquestes fórmules autocompositives és la situació del tercer en peu d'igualtat amb les parts.

En l'esglaió següent, l'heterocomposició remet així mateix la solució a un tercer, si bé aquest actua **supraparts**.

Emmarcada entre aquests mitjans de resolució de conflictes, l'abolició de la justícia privada i els seus perills (conductes antijurídiques basades en la força; reaccions desproporcionades; manca absoluta d'imparcialitat) corre paral·lela a la creació d'un dret objectiu per a la realització de la qual s'articula una organització en què uns subjectes públics (òrgans jurisdiccionals), caracteritzats per la seva imparcialitat, independència i desinterès objectiu, actuen per mitjà d'una sèrie d'actes jurídics que coneixem com a *procés*.

L'evolució històrica ha demostrat completament que com més gran és el desenvolupament de la jurisdicció, i amb això de la realització del dret objectiu, més protecció dels drets subjectius i menys risc d'involucions cap a mètodes d'autotutela.

Tanmateix, aquesta última consideració no significa que no sigui possible un ús legítim dels mètodes autocompositius en el marc de les relacions privades de què informa el principi dispositiu. No obstant això, cal tenir en compte que s'han d'assumir conscientment, o si més no conjurar al màxim, els riscos que acompanyen aquesta opció, singularment: la transparència i publicitat escas-

ses; la manca d'imparcialitat; la renúncia a les regles jurídiques, que sovint acaben amb l'aplicació de la lògica de les relacions de força econòmiques i socials, i també les greus limitacions que per a l'eficàcia de la solució que s'assoleixi representa la manca de poders coercitius en els subjectes que resolen. Aquestes i altres circumstàncies s'hauran de ponderar amb l'avantatge d'informalitat i rapidesa generalment vinculat al recurs a aquests mètodes.

2.2. De Montesquieu a la potestat judicial

A partir de la idea revolucionària d'un jutge sotmès a la llei com a manera de garantir la llibertat del ciutadà davant el poder absolut del monarca (Montesquieu), la potestat judicial s'atribuïa a persones elegides pel poble durant un període, i la seva tasca se sotmetia a l'imperi de la llei ("el jutge és la boca de la llei"). Aquesta configuració, en realitat, negava l'existència d'un poder judicial.

Fins que es consagra la inamovibilitat judicial i d'aquesta manera la independència –de primer, només en els textos legals i, després, en la realitat pràctica– no hi ha un poder judicial, malgrat que així s'esmenti en molts dels successius textos constitucionals espanyols¹. En la Constitució vigent és on se'n fa menció expressa, en l'article 117.3 CE a: "la potestat de jutjar i de fer executar el que s'ha jutjat correspon als jutjats i als tribunals". Amb aquestes premisses i altres característiques a què després es farà referència (monopoli, exclusivitat, jutge ordinari predeterminat, govern judicial independent, entre altres) es pot parlar ja d'una verdadera **potestat judicial**.

Els jutges com a funcionaris

L'evolució històrica va evidenciar que el poder executiu s'apoderava dels jutges, que eren uns funcionaris més de l'Administració i prestaven un servei: el d'administrar justícia.

⁽¹⁾Constitucions de 1837, 1856, 1869 i 1978

3. La jurisdicció com a potestat pública encaminada a la realització del dret en el cas concret

La funció jurisdiccional es pot entendre com aquella encaminada simplement a resoldre conflictes o a tutelar drets subjectius o interessos legítims. O amb una perspectiva més àmplia, a no limitar-se a aquests objectius sinó a la tutela i realització del dret objectiu.

Nota

Ni tota resolució de conflictes implica l'exercici de la funció jurisdiccional, ni es tutel·len drets subjectius en els processos penals.

Com si aquests arguments fossin poc, a més, la Constitució, en desplegar el mandat constitucional que conté l'article 117.3 CE (jutjar i fer executar el que s'ha jutjat) encomana a aquest poder judicial les activitats següents:

- tutela dels drets de les persones²;
- monopoli en la imposició de les penes³;
- control de la potestat reglamentària i de la legalitat de l'actuació administrativa⁴ i,
- control de la constitucionalitat de les lleis⁵.

⁽²⁾Art. 24.1 CE i art. 7.3 LOPJ

⁽³⁾Art. 25 CE

⁽⁴⁾Art. 106 CE i art. 8 LOPJ

⁽⁵⁾Art. 161 CE i art. 2 LOPJ

4. La jurisdicció i la resta de les potestats de l'Estat: Administració i legislació

A partir d'una idea bàsica d'acord amb la qual el poder legislatiu dicta normes jurídiques de caràcter general, mentre que l'Administració proveeix el bé comú i la jurisdicció duu a terme el dret objectiu aplicant el dret en el cas concret, es poden establir les precisions que s'observen en els subapartats següents amb la finalitat de destacar les analogies i diferències entre les tres potestats de l'Estat.

4.1. Jurisdicció i Administració

L'Administració també tutela l'ordenament jurídic (administratiu), però ho fa referint-se a una conducta pròpia, de la mateixa Administració, i com a instrument per a la consecució de les funcions que té encomanades. En canvi, la jurisdicció tutela i duu a terme un dret sempre aliè, com a finalitat essencial i referida en tots els casos a conductes alienes. És el que es coneix com a **desinterès objectiu**.

A aquesta naturalesa correspon la configuració dels òrgans que actuen en exercici de la funció jurisdiccional i de l'Administració. Mentre que els jurisdiccionalns ho fan amb independència absoluta, tant interna (cap òrgan jurisdiccional no pot dirigir ordres a cap altre) com externa (cap òrgan administratiu o cap altre poder no poden dirigir ordres als tribunals ni immiscir-se en les seves funcions); els òrgans administratius actuen amb submissió jeràrquica dins d'una escala de comandament, en què són designats i remoguts lliurement i jeràrquicament.

Això no impedeix, tanmateix, que tots dos ho facin amb **imparcialitat**. L'òrgan administratiu ha de garantir la seva imparcialitat, entesa com a desinterès subjectiu en el cas específic, aplicant-hi estrictament la legalitat; altrament, incorre en desviació de poder. L'òrgan judicial també aplica la llei i salvaguarda la seva imparcialitat, però amb les notes d'independència destacades en l'inici d'aquest paràgraf.

Finalment, només a les resolucions jurisdiccionalns se'ls reconeix l'autoritat de cosa jutjada, de manera que constitueixen l'última instància del *ius dicere*. Mentre que les resolucions administratives se sotmeten a revisió jurisdiccional.

4.2. Jurisdicció i legislació

No hi ha elements per a la confusió.

La potestat legislativa té com a finalitat produir normes jurídiques d'aplicació general. El mandat contingut en aquestes normes és de caràcter abstracte i es projecta sobre tots els ciutadans que duguin a terme la conducta prevista en la norma. El mandat contingut en una resolució jurisdiccional és concret, referit a la qüestió sotmesa en la seva decisió. El legislatiu innova l'ordenament jurídic, i afegeix o deroga normes de les característiques assenyalades; la jurisdicció, no.

No es pot oblidar, a més, que la funció jurisdiccional és sotmesa a la llei, al mandat abstracte establert pel poder legislatiu. Submissió que s'efectua tant pel que fa a la seva organització com en la resolució en què es concreta el dret objectiu que ha de dur a terme (la sentència ha de tenir com a mesura la llei) (De la Oliva).

Lectura complementària

De la Oliva Santos i altres.
Derecho procesal. Introducción.
Madrid: Centro de Estudios
Ramón Areces.

5. Principis constitucionals del poder judicial

El poder judicial en conjunt, no cadascun dels seus membres, està subjecte per la Constitució a la concurrència dels principis de **monopoli estatal de la jurisdicció; d'unitat i d'exclusivitat**, als quals se suma el **jutge ordinari pre-determinat per la llei**. Els examinarem breument, ja que són objecte d'anàlisi en altres assignatures; centrarem més el nostre interès en els principis de què informen cadascun dels òrgans que conformen el poder judicial i que fan referència a la imparcialitat, independència, submissió a la llei i responsabilitat.

5.1. Principi de monopoli estatal de la jurisdicció

El principi de monopoli estatal de la jurisdicció significa que l'Estat monopolitza la jurisdicció davant els particulars. L'exercici de la jurisdicció queda fora de l'abast dels subjectes privats que no poden organitzar jurisdiccions privades.

D'altra banda, és en virtut del mateix principi que cada estat fixa l'àmbit de la seva jurisdicció en el marc internacional. Estableixen l'àmbit territorial de la jurisdicció espanyola⁶ o reconeixen jurisdicció tribunals d'àmbit comunitari: Tribunal de Justícia de la Unió Europea⁷; o internacional: Tribunal Europeu de Drets Humans⁸ i Cort Penal Internacional⁹.

5.2. Principi d'exclusivitat

El principi d'exclusivitat, també conegut com a *principi de reserva de jurisdicció*, significa, en sentit positiu, que només els jutjats i tribunals poden exercir la potestat jurisdiccional¹⁰.

Només els òrgans que preveu la LOPJ poden tenir jurisdicció.

No és un principi absolut, mentre la mateixa Constitució prevegi atribuir funcions jurisdiccionals a òrgans que no formen part del poder judicial, tal com succeeix d'una manera expressa amb el Tribunal Constitucional. Però no és l'únic cas: també exerceixen funcions jurisdiccionals els tribunals internacionals reconeguts en aplicació de l'article 9.3 CE, com singularment el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees.

⁽⁶⁾Art. 93 CE i 4 LOPJ

⁽⁷⁾Tractats constitutius de les Comunitats Europees, 1951, 1957 i Tractat de Niça de 2001 i Protocol annex sobre l'Estatut del Tribunal de Justícia

⁽⁸⁾Conveni Europeu de Drets Humans i la seva modificació (BOE, 26 de juny de 1998)

⁽⁹⁾Conveni de Roma de 1998, ratificat per Espanya (BOE, 27 de maig de 2002)

⁽¹⁰⁾Art. 117.3 CE i 2.1 LOPJ

En el vessant negatiu, implica que els òrgans jurisdiccionals només poden exercir la funció jurisdiccional¹¹. Es preveu, així, un prohibició constitucional que jutges i tribunals s'arroguin funcions legislatives o executives, que només es pot exceptuar en els casos en què els siguin atribuïdes per llei (reserva legal) funcions en garantia de qualsevol dret¹².

(11) Art. 117.4 CE i 2.2 LOPJ

(12) Art. 117.4 CE

5.3. Principi d'unitat jurisdiccional

Consagrat en l'article 117.5 CE, el principi d'unitat jurisdiccional es manifesta en la distribució territorial del poder judicial i en l'organització interna del poder judicial.

Començant per la unitat jurisdiccional com a organització interna, significa que el conjunt dels òrgans jurisdiccionals són sotmesos a un únic règim jurídic, de manera que queda prohibida l'existència de tribunals integrats per jutges que no formin part de la jurisdicció ordinària. Circumstància que no impedeix l'existència de tribunals especialitzats, sempre que es prevegi prèviament en la LOPJ i que hi sotmetin el seu estatut.

En el vessant territorial, la unitat jurisdiccional fa referència a l'articulació entre l'estat de les autonomies i el fet d'un únic poder judicial i les competències per a organitzar-lo.

Ampliant aquest últim aspecte, a partir de la lectura de l'article 149.1.5a CE, en què s'assenyala la "competència exclusiva de l'Estat" en l'àmbit jurisdiccional, convé recordar la interpretació del Tribunal Constitucional en les seves cèlebres sentències¹³, en què es pronuncia sobre el significat d'*Administració de Justícia* en el dit article 149.1.5a CE, i assenyala que no comprèn tots els aspectes relacionats amb la justícia, sinó que, juntament amb l'Administració de Justícia en sentit estricte (competència exclusiva de l'Estat), hi ha una "administració de l'Administració de Justícia", la competència de la qual la poden assumir les comunitats autònomes.

(13) 56 i 62/1990, de 29 i 30 de març

Juntament amb aquesta doctrina, el TC en va fixar una altra, coneguda com *de la clàusula subrogatòria*, en virtut de la qual totes les competències atribuïdes en la LOPJ al Govern i que quedin compreses en l'àmbit d'aquesta administració de l'Administració de Justícia eren competències assumides per les CA, sempre que, a més, així es preveïés en l'Estatut d'autonomia respectiu.

En consideració a aquesta, avui en dia (després de la reforma de la LOPJ/2003) i sense aturar-nos en el règim jurídic de cadascuna, les comunitats autònomes que ho hagin previst en el seu estatut corresponent poden assumir les competències següents:

- 1) dotació de mitjans materials necessaris per al funcionament de l'Administració de Justícia;
- 2) gestió del personal, a excepció de jutges magistrats i secretaris judicials;
- 3) regulació de la normativa del règim jurídic d'aquest mateix personal (Diez-Picazo Jiménez).

D'altra banda, l'Estat de les autonomies, des de la perspectiva que ens ocupa, comporta a més l'aplicació de l'article 152.1 CE, en consideració al qual hi ha:

- 1) tribunals superiors de justícia;
- 2) participació de les CA en l'organització de les demarcacions judicials en els seus respectius territoris;
- 3) exhauriment de les instàncies processals davant òrgans establerts a la CA corresponent.

5.4. El jutge ordinari predeterminat per la llei

Previst en la Constitució com a dret fonamental dels justiciables, també es pot examinar com a mandat sobre com s'ha de conformar l'organització dels jutjats i tribunals, de manera que quedi preestablert per mitjà de l'instrument legal adequat, és a dir, mitjançant la LOPJ o la Llei de planta i demarcació, el "jutge ordinari" concret que haurà de conèixer un assumpte determinat.

En altres termes, que l'establiment dels criteris per a fixar el jutjador que coneix uns fets ha d'estar establert abans que aquests succeeixin i mitjançant la previsió legal corresponent, de manera que s'eviti que es pugui fer *ex post*, a mida del cas.

L'objectiu és assegurar la imparcialitat i independència de l'òrgan jurisdiccional que coneix la causa concreta, i evitar maniobres que eludeixin la interdicció de l'arbitrarietat, evitant simultàniament tant els tribunals d'excepció¹⁴ com els mecanismes excepcionals en la determinació.

Per a impedir-ho, la garantia del jutge ordinari inclou:

Lectura complementària

De la Oliva Santos i altres.
Derecho procesal. Introducción.
Madrid: Centro de Estudios
Ramón Areces.

⁽¹⁴⁾Art. 117.6 CE

- a) que la creació d'òrgans judicials només pot tenir lloc mitjançant una llei orgànica (la Llei orgànica del poder judicial);
- b) la predeterminació legal de la demarcació i planta dels òrgans judicials, tal com efectua actualment la Llei 38/1988, de 28 de desembre, de demarcació i planta judicial (LDPJ);
- c) la predeterminació de la composició personal de l'òrgan judicial (quins jutges integren el jutjat, el tribunal o la sala, o com s'estableix en règim de substitucions, per exemple);
- d) la predeterminació del criteris d'atribució de competència.

6. Govern autònom del poder judicial: el Consell General del Poder Judicial i altres òrgans de govern

Com a manera de garantir la independència, els components governatius o administratius del poder judicial no s'encomanen –tal com havia succeït abans de la Constitució– al Ministeri de Justícia, sinó que es crea un òrgan de govern específic aliè al poder executiu. El Govern queda així desapoderat de les seves competències amb relació a l'Estatut de jutges i magistrats, i es veda qualsevol possibilitat d'ingerència i s'encomana el govern de jutges i magistrats a un òrgan propi fora del poder executiu.

Altres òrgans de govern judicial

El Consell General del Poder Judicial no és l'únic òrgan de govern judicial. També exerceixen aquesta funció en el marc de les seves competències: les sales de Govern del TS, de l'AN i dels TSJ; els presidents de les sales de Justícia, i els jutges degans i les juntes de jutges.

6.1. El Consell General del Poder Judicial

A partir de la previsió constitucional, la seva regulació legal ha estat objecte d'atenció en les diverses modificacions de la LOPJ de 1985, 1994 i 2001, i ha perdut alguna de les atribucions que originàriament hi van ser reconegudes. També se n'ha modificat el sistema d'elecció dels membres en el sentit que després s'assenyalarà. La seva configuració ha resultat un bon gresol de les tensions sorgides a l'hora de renunciar a determinades quotes de poder per part del Ministeri de Justícia.

6.1.1. Composició i sistema d'elecció dels vocals del Consell General del Poder Judicial

El Consell General del Poder Judicial (CGPJ) és compost pel president, que alhora ho és del Tribunal Suprem, i 20 membres, nomenats pel rei durant un període de cinc anys.

D'aquests 20 membres hi ha:

- 12 d'elegits entre jutges i magistrats, de totes les categories judicials, que són elegits en els termes que disposi la LOPJ.
- 4 a proposta del Congrés dels Diputats, elegits entre advocats i altres juristes de competència reconeguda i amb de 15 anys d'exercici professional, elegits per majoria de 3/5 de la Cambra.

- 4 a proposta del Senat, elegits entre advocats i altres juristes de competència reconeguda i amb de 15 anys d'exercici professional, elegits per majoria de 3/5 de la Cambra.

La CE estableix que 12 vocals tinguin la condició de jurisdiscents i 8 de juristes d'una altra classe, de manera que es propiciï així la majoria de membres de la carrera judicial però es concedeixi un pes important als membres juristes no judicials. Tanmateix, no estableix com s'han d'elegir aquests 12 membres procedents de la judicatura, cosa que deixa a les mans de la LOPJ establir si han de ser les cambres legislatives o els mateixos jurisdiscents qui els decideixin, sense excloure, naturalment, fórmules diferents d'aquestes dues.

Reforma de la LOPJ de 1985

La primera LO 1/1980 va optar per atorgar el protagonisme absolut als mateixos membres de la carrera judicial, i deixava a les seves mans l'elecció d'aquells 12 membres, que votaven els representants segons un cert sistema electoral. La LOPJ de 1985 va introduir el sistema oposat: els 12 membres els elegien en parts iguals el Congrés i el Senat.

La LO 2/2001, de 28 de juny, de reforma de la LOPJ de 1985, ha optat finalment per una tercera via, combinació de les anteriors. Els vocals del CGPJ que, segons la Constitució, hagin de provenir de la judicatura també són elegits ara per les cambres legislatives, però només són elegibles els candidats proposats pels membres de la carrera judicial.

El sistema d'elecció queda, segons l'article 112 LOPJ, de la manera següent:

- Poden ser elegits jutges i magistrats de totes les categories judicials, que estiguin en servei actiu i no siguin membres del Consell sortint o prestin serveis a organismes tècnics del Consell.
- Cada cambra legislativa elegeix 6 dels 12 vocals per majoria de 3/5 parts dels seus membres, entre els candidats que els presentin els mateixos jutges i magistrats.

6.1.2. Atribucions del CGPJ

El CGPJ és l'òrgan suprem pel que fa a les funcions governatives o administratives que requereix l'exercici de la jurisdicció. Aquesta funció genèrica es concreta amb detall en els articles 107 a 110 LOPJ, que estableixen un conjunt de competències que es poden sistematitzar de la manera següent:

- Proposta de certs nomenaments¹⁵: el CGPJ en proposa el president, que alhora ho serà del TS, i del nomenament de membres del TC.
- Atribucions típicament governatives¹⁶, entre les quals destaquen les següents:
  - inspecció de tribunals;
  - selecció, formació i perfeccionament dels jutges i magistrats;
  - provisió de destinacions, ascensos, situacions administratives;

⁽¹⁵⁾Art. 107.1 i 2 LOPJ

⁽¹⁶⁾Art. 107 LOPJ

- règim disciplinari dels jurisdiscents.

Nomenament del president del CGPJ

El nomenament del president del CGPJ, segons l'article 123.3 LOPJ, es fa mitjançant un reial decret ratificat pel president del Govern.

- Potestat reglamentària¹⁷, que inclou el mateix règim de funcionament del CGPJ, com principalment les matèries que preveu l'article 110.2 LOPJ, que l'habilita per a dictar normes reglamentàries per a desplegar la LOPJ, fins i tot –encara que d'una manera auxiliar, secundària i no innovadora– qüestions relacionades amb l'estatut jurídic dels jutges i magistrats.
- Competències d'informe¹⁸. El CGPJ haurà d'informar sobre els avantprojectes de llei i disposicions generals de l'Estat i les comunitats autònomes relatius a certes matèries (estatut orgànic de jutges i magistrats, legislació processal i penal, etc.).

⁽¹⁷⁾Art. 110 LOPJ

⁽¹⁸⁾Art. 109 LOPJ

6.1.3. Organització del CGPJ

Els òrgans del CGPJ¹⁹ són:

- El president
- El vicepresident
- El Ple
- La Comissió Permanent
- La Comissió Disciplinària
- La Comissió de Qualificacions
- La Comissió d'Igualtat

⁽¹⁹⁾Art. 122.1 LOPJ

Competències dels òrgans del CGPJ

Les competències de cadascun dels òrgans del CGPJ apareixen detallades en els articles 123 a 136 bis LOPJ.

6.2. Altres òrgans de govern: sales de tribunals i audiències, presidents, jutges degans i juntes de jutges

A més a més del CGPJ, la llei contempla l'existència d'altres òrgans amb funcions governatives. Aquests òrgans de govern dels jutges són els següents:

- Sales de tribunals i audiències
- Presidents de tribunals i audiències
- Jutges degans
- Juntes de jutges

6.2.1. Les sales de govern dels tribunals i audiències

Tenen sala de govern el TS, els TSJ de les comunitats autònomes i l'AN.

La seva composició és la següent:

- **TS i AN.** És integrada pel president del Tribunal, els presidents de les sales de justícia del Tribunal i un nombre igual a aquests de magistrats, elegits pels mateixos magistrats que integren el Tribunal.
- **TSJ de les comunitats autònomes.** En aquest cas, és integrada pel president del Tribunal, els presidents de les sales de justícia, els presidents de les audiències provincials de la comunitat autònoma i un nombre igual de jutges i magistrats elegits pels i entre els membres de la carrera judicial de tots els òrgans judicials que hi ha al territori de la comunitat autònoma. Com a mínim un d'aquests membres electius ha de ser jutge, tret que no hi hagi candidats d'aquesta categoria. A més, amb la consideració de membre electe, en formen part els jutges degans alliberats de tasques jurisdiccionals de conformitat amb l'article 166.3 LOPJ.

Quant a les funcions²⁰, es pot destacar:

⁽²⁰⁾Art. 152 LOPJ

- Establiment de les normes de repartiment d'assumptes entre les seccions del mateix Tribunal.
- La potestat disciplinària respecte a certes classes d'infraccions.
- Fixar amb criteris objectius els torns per a la composició de les sales i seccions i les normes d'assignació de ponències.
- Completar provisionalment, quan escaigui, la composició de les sales.

Sala de Govern dels TSJ de les comunitats autònomes

En el cas de la Sala de Govern dels TSJ de les comunitats autònomes, s'hi han d'afegir altres competències:

- Aprovar les normes de repartiment d'assumptes entre els jutjats i les seccions de les audiències provincials que hi ha al territori de la comunitat autònoma. Excepcionalment, d'una manera motivada, i quan les necessitats del servei ho exigeixin, la Sala de Govern pot ordenar que s'alliberi del repartiment d'assumptes, totalment o parcialment, per un temps limitat, una secció o un jutge determinat.
- Exercir les funcions genèriques de les sales de govern respecte de tots els òrgans judicials que hi ha al territori de la seva respectiva comunitat autònoma.
- Nomenar jutges de pau i seleccionar i nomenar els jutges de provisió temporal.

6.2.2. Presidents de tribunals i audiències

Els presidents de tribunals i audiències els nomena el CGPJ i tenen atribuïdes certes funcions governatives, previstes en l'article 160 LOPJ, entre les quals es pot destacar:

- Convocar, presidir i fixar l'ordre del dia de la Sala de Govern del Tribunal corresponent.

- Dirigir la inspecció de jutjats i tribunals.
- Exercir la potestat disciplinària respecte d'infraccions lleus.
- Exercir els poders encaminats a la bona marxa del Tribunal.

6.2.3. Presidents de Sala de Justícia i jutges

Als presidents de Sala de Justícia i jutges²¹ els correspon la direcció administrativa de la sala o jutjat corresponent, que inclou certes funcions relatives a la inspecció, qüestions disciplinàries i relatives a la bona marxa de l'òrgan judicial i del personal que té adscrit. S'estableixen amb més detall en l'article 165 LOPJ.

⁽²¹⁾Art. 165 LOPJ

6.2.4. Jutges degans i juntes de jutges

Hi ha un jutge degà a les poblacions on hi hagi més d'un jutjat. Si són 10 o més els jutjats de la població el degà s'elegeix pels i entre tots els jutges de la població. Si hi ha menys de 10 jutjats, ha d'exercir les funcions de degà²² el de millor posició en l'escalafó.

⁽²²⁾Art. 166 a 169 LOPJ

Els jutges degans assumeixen la representació dels jutjats davant els poders públics i tenen assignades funcions com, per exemple, la supervisió del repartiment d'assumptes entre els jutjats, vetllar per la bona utilització dels locals judicials i dels béns materials, prendre mesures urgents respecte dels assumptes no repartits, resoldre en única instància els recursos governatius que es puguin interposar contra les decisions dels secretaris judicials en matèria de repartiment, etc.

El jutge degà està unit a les juntes de jutges que es regulen en els articles 169 i 170 LOPJ. Aquestes són de tres classes en consideració a l'àmbit territorial de la seva tasca:

- Juntes de jutges d'una població, presidida pel degà. S'hi tracten assumptes d'interès comú que afectin els jutjats.
- Juntes de jutges d'un ordre jurisdiccional de la mateixa població, també presidides pel degà. Els correspon la important funció de proposar a la Sala de Govern del respectiu TSJ les normes de repartiment d'assumptes.
- Juntes de jutges provincials o d'una comunitat autònoma. Les convoca el president del TSJ corresponent i les presideix el jutge més antic.

7. Els òrgans jurisdiccional: principis informadors

Analitzats el poder judicial (la jurisdicció) i els seus principis, correspon seguidament als òrgans als quals s'atribueix aquesta funció²³ i més concretament a les persones que apareixen com a titulars de la funció²⁴, els jutges i magistrats.

(23) Art. 117.3 CE

(24) Art. 117.1 CE

Com a titulars de la funció jurisdiccional, els jutjats i tribunals presenten característiques pròpies que els diferencien de la resta de funcionaris de l'Estat.

7.1. Independència i submissió a la llei. Inamovibilitat

La independència és una atribut essencial de la jurisdicció, consagrada en la Constitució²⁵, en la LOPJ²⁶ i en diferents tractats internacionals²⁷.

(25) Art. 117.1; 124.1; 127.2

(26) Art. 1; 12; 13; 14 i títol II del llibre IV

La independència, o el que és el mateix, l'absència de jerarquia a l'exercici de la funció jurisdiccional equival a no estar sotmès a cap ordre, instrucció o indicació.

(27) Art. 6.1 CEDH i 14.1 PIDCP

Actuar amb arbitri

La independència no equival a l'exercici arbitrari de la funció jurisdiccional, en la mesura que els jutges i tribunals actuen amb arbitri però no amb arbitrarietat.

O el que és el mateix: els jutges jutgen i fan executar el que s'ha jutjat amb independència absoluta però sotmesos a l'imperi de la llei.

La interacció entre totes dues notes és substancial per a aprehendre el concepte d'*independència judicial*: són independents perquè estan sotmesos a la llei i estan sotmesos únicament a la llei perquè són independents.

Així, a diferència d'altres poders públics com el legislatiu o l'executiu, que legítimament poden prendre discrecionalment opcions polítiques i imposar-les als seus subordinats, els jutges exerceixen la seva funció en el marc exclusiu de la llei que han d'aplicar (Diez-Picazo Giménez, I). O dit en altres termes: els jutges són independents per a poder quedar sotmesos només a la llei: a tot l'ordenament jurídic; sense cap submissió a tribunals superiors, ni a cap entitat (poders públics, però també particulars i mitjans de comunicació).

Lectura complementària

De la Oliva Santos i altres.
Derecho procesal. Introducción.
Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.

Per a garantir la independència:

a) En l'article 13 LOPJ s'estableix que "tots estan obligats a respectar la independència dels jutges i magistrats".

b) L'article 12 LOPJ proclama la independència interna (respecte de la resta d'òrgans jurisdiccionals i de govern del poder judicial), i prohibeix corregir la interpretació de l'ordenament jurídic llevat que sigui en virtut dels recursos establerts per les lleis, i dictar instruccions sobre la interpretació de l'ordenament en l'exercici de la seva funció jurisdiccional.

c) I l'article 14 LOPJ preveu que els jutges i magistrats que es considerin per torbats en la seva independència ho han de posar en coneixement del CGPJ, i han de donar compte dels fets perquè se segueixi el procediment adequat, de manera que ells mateixos poden practicar les diligències indispensables per tal d'assegurar l'acció de la justícia i restaurar l'ordre públic. El Ministeri Fiscal, per això o a petició d'això, ha de promoure les accions pertinents en defensa de la independència judicial.

Des d'un punt de vista formal, amb el qual es vol atendre el conjunt dels jutges i magistrats en l'exercici de la seva funció jurisdiccional, constitueixen també garanties de la independència les següents:

a) **Reserva de llei orgànica** respecte a l'estatut jurídic de jutges i magistrats. Tot jutge s'ha d'haver nomenat d'acord amb les normes que figuren en la LOPJ, però a més el seu estatut jurídic com a funcionari públic s'ha de regular per aquesta mateixa llei orgànica²⁸.

(28) Art. 122.1 CE

b) **Existència del CGPJ**, competent per a totes les competències relatives a l'estatut jurídic de jutges i magistrats (selecció, formació i perfeccionament, provisió de destinacions, ascensos, situacions administratives i règim disciplinari) amb independència absoluta del Ministeri de Justícia.

c) Inamovibilitat

Art. 117.2 CE

"Els jutges i magistrats no poden ser separats, suspesos, traslladats ni jubilats si no és per alguna de les causes i amb les garanties previstes en la llei."

D'acord amb aquesta garantia, llevat de les causes previstes en els preceptes assenyalats, la inamovibilitat és permanent, sense límit de temps i absoluta, és a dir, que pertany a la carrera judicial en la categoria i destinació concretes que ocupi. Dit en altres termes: ningú no pot obligar un jutge o magistrat de carrera a abandonar el lloc que ocupa sense una causa legal a aquest efecte.

Desenvolupament de la inamovibilitat

El desenvolupament de la inamovibilitat és una garantia que es troba en els articles 378 a 388 LOPJ en els quals es regulen les causes i els procediments de separació, trasllat, suspensió, jubilació i rehabilitació.

7.2. Imparcialitat

La funció de realització del dret objectiu en el cas concret exigeix que el jutge mantingui una posició neutral amb relació a les parts. Que no sigui ni actuï com a part. Però, així mateix, que no admeti cap influència en el seu judici de circumstàncies alienes al compliment de la seva funció. Es parla en el primer sentit d'*imparcialitat objectiva* i, en el segon, d'*imparcialitat subjectiva*.

Per al control de la imparcialitat, i tenint en compte que la imparcialitat subjectiva és difícil o impossible de regular, la llei fixa una sèrie de circumstàncies que si es presenten es poden percebre com a manifestacions de pèrdua d'imparcialitat objectiva (parentiu, interessos comuns, etc.). A partir d'aquí, s'arbitra el mecanisme de l'abstenció i la recusació per a la seva denúncia, de manera que el jutge que detecti la seva possible pèrdua d'imparcialitat perquè hi concorre alguna de les causes assenyalades en l'article 219 LOPJ s'haurà d'abstenir de continuar coneixent. Si no, les parts en poden demanar la recusació amb un resultat idèntic.

7.3. Apoliticisme

L'article 127.1 CE estableix que els jutges i magistrats, i també els fiscals, mentre estiguin en actiu, no poden exercir altres càrrecs públics ni pertànyer a partit polític o a sindicats. La prohibició de pertinença a partits polítics o sindicats no anul·la la ideologia o punts de vista que el jutgador pugui mantenir com a ciutadà en matèries polítiques, socials, etc. Amb tot, es considera que la desvinculació formal que exigeix l'ordenament jurídic facilita el distanciament o objectivitat necessaris dels jurisdiccions en aquest sentit.

La prohibició d'exercir simultàniament la funció jurisdiccional i funcions de caràcter polític troba la seva concreció legal en l'article 356.f) LOPJ, en establir que és procedent declarar en situació d'excedència voluntària el jutge o magistrat que sigui nomenat per a un càrrec polític o de confiança²⁹, o quan es presenti com a candidat en eleccions per a accedir a càrrecs públics representatius en el Parlament Europeu, Congrés dels Diputats, Senat, assemblees legislatives de les comunitats autònomes o corporacions locals. En cas que no sigui elegit, haurà d'optar, i comunicar-ho al Consell General del Poder Judicial, en el termini de trenta dies, per continuar en la situació d'excedència voluntària o per reingressar en el servei actiu. A més, el fet d'haver ocupat aquests càrrecs té com a conseqüència que aquests jutges o magistrats, una vegada reincorporats al servei actiu, no poden accedir, durant els cinc anys següents, a cap lloc de la carrera judicial que no sigui dels que es proveeixen per antiguitat estricta³⁰.

Regulació de l'abstenció i de la recusació

L'abstenció es regula en els articles 217 i 221 següents de la LOPJ. La recusació, en els articles 223 i següents de la LOPJ. Les causes, comunes, s'estableixen en l'article 219 LOPJ.

⁽²⁹⁾En aquest últim cas se n'exclouen certs càrrecs de confiança dins del poder judicial, la carrera fiscal, nomenaments en òrgans supranacionals, Tribunal Constitucional, etc. (previstos en l'article 351 LOPJ).

⁽³⁰⁾Art. 360 LOPJ

Associacions professionals de jutges i magistrats

Les prohibicions que s'imposen als jutges i magistrats no els impedeixen crear associacions professionals ni integrar-s'hi (com, per exemple, en l'actualitat, Associació Profesio-

nal de la Magistratura, Jutges per a la Democràcia o Francisco de Vitoria). L'article 127.1 CE, desplegat per l'article 401 LOPJ, detalla el règim d'aquesta classe d'associacions de caràcter apolític (art. 401.I.1a LOPJ). Després de la reforma de la LOPJ duta a terme per la LO 19/2003, de 23 de desembre, en l'article 401.1 LOPJ, el dret de lliure associació professional correspon únicament als jutges i a magistrats integrants de la carrera judicial, amb exclusió, doncs, de les altres categories de jutges i magistrats que també exerceixen la potestat jurisdiccional.

7.4. Responsabilitat

La responsabilitat constitueix l'altra cara de la moneda de la inamovibilitat i en la mateixa mesura de la independència: s'és inamovible perquè s'és responsable. Continguda en l'article 117.1 CE i l'article 1 de la LOPJ, es desplega en l'article 16 de la LOPJ, en què consten les tres classes de responsabilitat: penal, civil i disciplinària.

7.4.1. Responsabilitat penal

La responsabilitat penal³¹ es presenta pels delictes o faltes comesos pels jutges i magistrats en l'exercici de la funció jurisdiccional.

⁽³¹⁾Art. 405 a 410 LOPJ

La pot sol·licitar qualsevol ciutadà, corresponent el seu coneixement a diversos òrgans segons al qual se'n vulgui reclamar la responsabilitat.

Coneixement de la responsabilitat penal

El coneixement de la responsabilitat penal correspon a diversos òrgans:

- Sala especial del TS, si és contra presidents de sala i magistrats del TS que la conformen.
- Sala Penal del TS, si és contra el president del TS, president de l'AN, de les seves sales i els seus magistrats, president de TSJ i magistrats d'aquest últim tribunal.
- Sala Civil i Penal del TSJ, quan es tracti de jutges i magistrats del territori.

El procés presenta les particularitats següents:

- S'inicia sempre mitjançant una querella³².
- Hi ha un control previ a l'admissió de la querella³³. Es volen evitar les querelles sense fonament, de manera que es controla l'existència d'una certa versemblança en la imputació que exclou, en la mesura que es pugui, intencions injustes o de revenja.

⁽³²⁾Art. 406 LOPJ

⁽³³⁾Art. 410 LOPJ

7.4.2. Responsabilitat civil

La responsabilitat civil neix de l'activitat de jutges i magistrats que causen danys en actuar amb frau o culpa. El perjudicat o els seus drethavents poden exigir aquesta responsabilitat mitjançant el procés declaratiu civil que correspongui contra el jutge o magistrat de qui es tracti. L'única especialitat d'aquest

procediment és l'òrgan competent per a conèixer, que no és el que correspon a les demandes de responsabilitat civil ordinàries, sinó els establerts en els articles 61, 56.I.2n i 3r. i 73.2 LOPJ, segons la categoria o classe de jutge o magistrat a qui es reclama la responsabilitat.

En tot cas, cal tenir en compte el següent³⁴:

(34) Art. 413 LOPJ

- Per a interposar la demanda de responsabilitat cal que hagi finalitzat amb resolució ferma el procés en què s'hagi produït el dany.
- Si és possible, l'interessat ha d'intentar reclamar prèviament el dany en el transcurs del procés.
- La sentència recaiguda en el procés sobre la responsabilitat no pot modificar la sentència ferma dictada en el procés en el qual es va causar el dany.

7.4.3. Responsabilitat disciplinària

La responsabilitat disciplinària és la responsabilitat l'exacció de la qual correspon als òrgans governatius del poder judicial³⁵. Com en el cas anterior, es tracta d'una responsabilitat que comporta la imposició d'una sanció, en aquest cas de caràcter disciplinari, de naturalesa governamental, ja que s'ha comès una infracció o falta administrativa.

(35) Art. 414 a 427 LOPJ

Les conductes sancionables (mancades) es tipifiquen en els articles 417 a 419 LOPJ i es classifiquen en tres apartats: faltes molt greus, greus i lleus. Les sancions que corresponen a aquestes faltes són també les concreta la LOPJ en els articles 420 a 422 (des de la mera advertència fins a la separació, passant per la multa o el trasllat forçós).

Els òrgans competents per a tramitar el procediment i imposar la sanció pertanyen al govern del poder judicial i la competència de cadascun s'estableix en funció de la gravetat de la sanció³⁶.

(36) Vegeu sobre això l'article 421 LOPJ.

Exemples d'òrgans competents

Les sancions molt greus només les pot imposar el Ple del CGPJ a proposta de la seva Comissió Disciplinària, mentre que les d'advertència o multa les poden imposar els presidents del TS, TSJ, AN i les sales de govern d'aquests tribunals.

El procediment sancionador el regulen l'article 423 i següents de la LOPJ.

Segons l'article 415 LOPJ, la incoació d'un procediment penal no impedeix la iniciació o continuació d'un procediment disciplinari pels mateixos fets. Ara bé, en aquest cas, no pot recaure resolució a l'expedient disciplinari mentre no hagi conclòs en ferm el procés penal. A més, els fets declarats provats en la resolució penal vinculen l'autoritat administrativa, sense perjudici que faci una qualificació jurídica diferent. Com a principi, els mateixos fets no es poden sancionar alhora penalment i disciplinàriament, tret que el fonament jurídic que justifica totes dues sancions no sigui el mateix o que el bé jurídic protegit per la norma penal i per l'administrativa sancionadora siguin diferents (art. 415.3 LOPJ).

8. Classes de jutjats i tribunals. Els quatre ordres jurisdiccionals

La funció jurisdiccional és exercida per jutjats i tribunals, integrats per una sèrie d'elements personals i materials. Entre els primers, els jutges o magistrats exerceixen la funció jurisdiccional individualment o col·lectivament. Quan es parla de l'òrgan es recorre a una espècie de *forma mentis* o construcció jurídica composta per dos elements: l'ofici o funció i el funcionari o element personal que duu a terme aquella funció.

Subsistència d'un òrgan

Gràcies a la *forma mentis* d'un òrgan s'explica, per exemple, que malgrat desaparèixer temporalment la persona (mort d'un jutge, vacances, absències, etc.), encara subsisteixi l'òrgan.

La llei acostuma a designar amb el vocable *jutjat* l'òrgan jurisdiccional que té com a element personal un sol jutjador o jurisdicent: el jutge. *Tribunal*, al seu torn, acostuma a designar l'òrgan jurisdiccional integrat per més d'un jutjador que, en aquest cas, rep el nom de *magistrat*. Ara bé: també hi ha una tradició arrelada de denominar *tribunal* qualsevol òrgan judicial, tant si és de caràcter unipersonal com si és de caràcter pluripersonal o col·legiat, o per a referir-se al conjunt dels òrgans judicials (els *tribunals de justícia*). Aquestes dues últimes accepcions també són plenament acceptables.

L'article 26 LOPJ i altres preceptes preveuen 14 classes de jutjats i tribunals, en l'exposició dels quals els dividirem entre unipersonals i col·legiats.

8.1. Els quatre ordres jurisdiccionals

Tots els òrgans s'integren en la jurisdicció ordinària. Aquesta jurisdicció ordinària es divideix, al seu torn, en una sèrie de branques o divisions, denominades *ordres jurisdiccionals*. A fi de dur a terme una certa divisió del treball o especialització de la tasca jurisdiccional, cadascun d'aquests ordres s'ocupa dels assumptes relacionats amb conjunts de matèries jurídiques homogènies.

Hi ha quatre ordres jurisdiccionals:

- ordre jurisdiccional civil
- ordre jurisdiccional penal
- ordre jurisdiccional contenciós administratiu
- ordre jurisdiccional social

Cadascun d'aquests ordres coneix assumptes relacionats amb les branques o blocs de matèries següents del dret substantiu:

- **L'ordre jurisdiccional civil.** Coneix assumptes relatius al dret privat, és a dir, al dret civil i dret mercantil. A més, tal com disposa l'article 9.2 LOPJ, l'ordre jurisdiccional civil exerceix una mena de facultat residual, denominada *vis attractiva*, en virtut de la qual coneix totes les matèries que no estiguin assignades a un altre dels ordres jurisdiccionals.
- **L'ordre jurisdiccional penal.** Té atribuït el coneixement de les causes i judicis criminals, a excepció dels que corresponguin a la jurisdicció militar³⁷.
- **L'ordre jurisdiccional contenciós administratiu.** Coneix, segons l'article 9.4 LOPJ:
  - Les pretensions que es dedueixin amb relació als actes de les administracions públiques subjectes al dret administratiu.
  - Les pretensions que es dedueixin amb relació a les disposicions administratives de rang inferior a la llei i amb els decrets legislatius, en els termes que preveu l'article 82.6 CE.
  - Les pretensions que es dedueixin amb relació a la responsabilitat patrimonial de les administracions públiques i del personal al seu servei, sigui quina sigui la naturalesa de l'activitat o del tipus de relació de la qual es derivi.
  - Els recursos contra la inactivitat de l'Administració.
  - Els recursos contra les actuacions materials de les administracions que constitueixin via de fet.
- **L'ordre jurisdiccional social.** Coneix les pretensions que es promoguin dins la branca social del dret, tant en conflictes individuals com col·lectius, i també les reclamacions en matèria de Seguretat Social o contra l'Estat quan la legislació laboral li atribueixi responsabilitat³⁸.

⁽³⁷⁾Art. 9.3 LOPJ

⁽³⁸⁾Art. 9.5 LOPJ

8.2. Jutjats unipersonals

Hi ha nombrosos jutjats unipersonals:

- jutjats de pau
- jutjats de primera instància i instrucció
- jutjats mercantils
- jutjats penals
- jutjats socials
- jutjats de primera instància contenciosos administratius
- jutjats de menors
- jutjats de violència sobre la dona

- jutjats de vigilància penitenciària
- jutjats centrals d'instrucció
- jutjats centrals penals
- jutjats centrals de menors
- jutjats centrals de vigilància penitenciària
- jutjats centrals contenciosos administratius

8.2.1. Jutjats de pau

Hi ha jutjats de pau en els municipis on no té la seu un jutjat de primera instància i instrucció. Es tracta d'un òrgan judicial servit per jutges als quals no s'exigeix complir la condició de juristes i que són elegits pel Ple de l'ajuntament corresponent amb el vot favorable de la majoria absoluta dels seus membres³⁹.

⁽³⁹⁾Art. 101.2 LOPJ

Les seves competències inclouen qüestions civils i penals d'escassa entitat.

Competències dels jutjats de pau

En matèria civil, l'article 47 LEC atribueix als jutjats de pau competència per a conèixer assumptes d'una quantia no superior a 90 €. I en matèria penal, coneixen les faltes especificades en l'article 14.1 LECr.

8.2.2. Jutjats de primera instància i instrucció

La base territorial dels jutjats de primera instància i instrucció és un partit judicial, demarcació que inclou el territori d'un o diversos municipis. Constitueixen la primera destinació de la carrera judicial, per la qual cosa són servits per jutges o magistrats.

Tenen competència en matèria civil i penal. Són jutjats de primera instància, pel fet de ser òrgans amb competència en matèria civil, i jutjats d'instrucció, ja que són òrgans judicials que s'ocupen de qüestions penals.

Jutjats en grans poblacions

En la majoria dels casos, el mateix òrgan assumeix competències en matèria civil i penal, però a poblacions grans hi ha, d'una banda, jutjats de primera instància, dedicats exclusivament a matèries civils, i de l'altra, jutjats d'instrucció, que s'ocupen de causes criminals.

En matèria civil, els jutjats de primera instància coneixen la primera instància de la immensa majoria dels assumptes civils, és a dir, la pràctica generalitat d'aquests a excepció de les qüestions atribuïdes als jutjats mercantils i als jutges de pau. En matèria penal, els jutjats d'instrucció enjudicien les faltes no atribuïdes als jutjats de pau i, amb caràcter general, s'ocupen de la instrucció de les causes criminals, amb excepcions numèricament escasses però qualitativament importants: assenyaladament, la instrucció de les causes atribuïdes als jutges centrals d'instrucció (tal com es veurà més endavant, es tracta de delictes greus en matèria de terrorisme, narcotràfic, etc.) i les seguides contra

alts càrrecs representatius, de l'Administració i membres del poder judicial, la instrucció de les quals s'atribueix a un magistrat del TS o dels TSJ de les comunitats autònomes.

8.2.3. Jutjats mercantils

El jutjat mercantil és un òrgan judicial la demarcació territorial del qual inclou el territori d'una província i té la seu a la seva capital, sense perjudici que es creïn també més jutjats d'aquesta classe en poblacions diferents de la capital de província quan sigui aconsellable, ateses la població, l'existència de nuclis industrials o mercantils i l'activitat econòmica⁴⁰.

⁽⁴⁰⁾Art. 86.bis.2 LOPJ

Es tracta d'un tipus d'òrgan judicial creat el 2003 per a alliberar els jutges de primera instància del coneixement de certes matèries⁴¹ i, sobretot, per a ocupar-se globalment del fenomen concursal⁴², matèria de complexitat singular perquè presenta ramificacions en diversos camps jurídics diferents del civil i mercantil, com, assenyaladament, el dret laboral i el de la Seguretat Social.

⁽⁴¹⁾Vegeu l'article 86. ter. 2 LOPJ: qüestions relatives a la competència deslleial, a la propietat industrial i intel·lectual, al dret de transport, al dret marítim, etc.

⁽⁴²⁾Art. 86. ter. 2 LOPJ

8.2.4. Jutjats penals

A cada província, i amb seu a la seva capital, hi haurà un o diversos jutjats penals, encara que també es poden establir jutjats penals la jurisdicció dels quals s'estengui a un o diversos partits de la mateixa província, de conformitat amb el que disposi la legislació sobre demarcació i planta judicial, que ha de fixar la ciutat on tenen la seu⁴³.

⁽⁴³⁾Art. 89 bis LOPJ

En l'actualitat, la seva competència s'estén principalment al coneixement i decisió de les causes per delictes (instruïdes pels jutges d'instrucció) als quals la llei assenyali una pena privativa de llibertat d'una durada no superior a cinc anys o una pena de multa sigui quina sigui la seva quantia, o qualssevol altres de naturalesa diferent, bé sigui úniques, conjuntes o alternatives, sempre que la seva durada no excedeixi els deu anys⁴⁴.

⁽⁴⁴⁾Art. 14.3 LECr

8.2.5. Jutjats socials

El jutjat social és un òrgan judicial la demarcació del qual coincideix amb el territori d'una província i té la seu a la seva capital. També es poden crear jutjats d'aquesta classe en altres ciutats diferents de la capital provincial quan el volum de treball ho justifiqui.

A aquests jutjats s'assigna el coneixement en primera o única instància de la generalitat dels assumptes atribuïts a l'ordre jurisdiccional social, és a dir, llevat que la llei confereixi la competència a altres òrgans d'aquest ordre, són els jutjats socials els cridats a conèixer la primera o única instància⁴⁵. Més concretament, l'article 6 LPL estableix que els jutjats socials han de conèixer en única instància tots els processos atribuïts a l'ordre jurisdiccional social, llevat dels esmentats en els articles 7 i 8 d'aquesta Llei.

(45) Art. 93 LOPJ

8.2.6. Jutjats de primera instància contenciosos administratius

Amb jurisdicció provincial i seu a la seva capital, hi haurà un o més jutjats contenciosos administratius, ampliables quan ho requereixi el volum d'assumptes.

Així mateix, es poden crear excepcionalment jutjats contenciosos administratius que estenguin la seva jurisdicció a més d'una província dins de la mateixa comunitat autònoma⁴⁶.

(46) Art. 90 LOPJ

El seu àmbit competencial es concreta en l'article 8 LRJA i inclou aspectes molt variats, entre els quals es pot destacar el coneixement, en única o primera instància, dels recursos que es dedueixin davant els actes de les entitats locals (a excepció de les qüestions urbanístiques); el coneixement, en única o primera instància, dels recursos que es dedueixin davant els actes administratius dictats per l'Administració de les comunitats autònomes (llevat dels que procedeixin del Consell de Govern respectiu) quan tinguin per objecte certes qüestions de personal, algunes sancions administratives i reclamacions per responsabilitat patrimonial la quantia de la qual no excedeixi els 30.050 euros.

8.2.7. Jutjats de menors

Són jutjats que pertanyen a l'ordre jurisdiccional penal, de base territorial provincial, si bé l'article 96 LOPJ permet que dins d'una mateixa província es creïn diversos jutjats de menors o, fins i tot, que un de sol tingui competència sobre més d'una província.

La seva competència s'estén al coneixement dels fets comesos per les persones més grans de catorze anys i menors de divuit per la comissió de fets tipificats com a delictes o faltes en el Codi penal o les lleis penals especials, i també per a fer executar les sentències⁴⁷.

(47) Article 2 de la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors

8.2.8. Jutjats de violència sobre la dona

La creació dels jutjats de violència sobre la dona –mitjançant la LO 1/2004, de 28 de desembre– respon al propòsit d'abordar amb més eficàcia i especialització el problema de l'anomenada *violència domèstica*, i també al de conferir a aquesta matèria un tractament unitari (civil i penal al mateix temps), i evitar així la descoordinació i altres inconvenients propis de la intervenció simultània d'òrgans judicials diferents (jutge de primera instància i jutge d'instrucció de circumscripcions diferents). Aquests jutjats, doncs, tenen competències en matèria penal i civil.

En l'ordre penal, concretament, s'ocupen, segons l'article 87. ter.1 LOPJ, principalment:

- a) De la instrucció dels processos per a exigir responsabilitat penal pels delictes inclosos en els títols del Codi penal relatiu a homicidi, avortament, lesions, lesions al fetus, delictes contra la llibertat, delictes contra la integritat moral, contra la llibertat i indemnitat sexuals o qualsevol altre delictes comès amb violència o intimidació, sempre que s'hagin comès contra qualsevol persona, o hagi estat la seva esposa, o dona que estigui lligada o hagi estat lligada a l'autor per relació anàloga d'afectivitat, tot i que sigui sense convivència, i també dels delictes comesos sobre els descendents, propis o de l'esposa o convivent, o sobre els menors o incapacitats que hi visquin o que estiguin subjectes a la potestat, tutela, curadoria, acolliment o guarda de fet de l'esposa o convivent, quan s'hagi produït, també, un acte de violència de gènere.
- b) De la instrucció dels processos per a exigir responsabilitat penal per qualsevol delictes contra els drets i deures familiars, quan la víctima sigui alguna de les persones assenyalades com a tals en la lletra anterior.
- c) De l'adopció de les ordres de protecció a les víctimes corresponents, sense perjudici de les competències atribuïdes al jutge de guàrdia.
- d) Del coneixement i decisió de les faltes contingudes en els títols I i II del llibre III del Codi penal (contra el patrimoni, contra les persones i contra l'ordre públic), quan la víctima sigui alguna de les persones assenyalades com a tals en la lletra anterior.

En l'ordre civil, els jutjats de violència sobre la dona són competents respecte de qüestions civils relacionades (de la manera prevista en l'article 87.ter.3 LOPJ) amb fets delictius referits a la violència domèstica.

Competències dels jutjats de violència sobre la dona

Concretament, els jutjats de violència sobre la dona són competents en certs processos de filiació, maternitat i paternitat, nul·litat del matrimoni, separació i divorci, relacions

paternofilia; processos que tinguin per objecte l'adopció o modificació de mesures de transcendència familiar; que versin exclusivament sobre guarda i custòdia de fills i filles menors o sobre aliments reclamats per un progenitor contra l'altre en nom dels fills i filles menors; etc.

Segons l'article 87.bis LOPJ, en cada partit judicial hi haurà un jutjat de violència sobre la dona o més, amb seu a la capital d'aquest partit judicial i jurisdicció en tot el seu àmbit territorial, encara que també es poden establir, excepcionalment, jutjats de violència sobre la dona que estenguin la seva jurisdicció a dos partits o més dins de la mateixa província.

8.2.9. Jutjats de vigilància penitenciària

Segons l'article 94 LOPJ, a cada província hi haurà un o diversos jutjats de vigilància penitenciària, que tenen les funcions jurisdiccionals que preveu la Llei general penitenciària en matèria d'execució de penes privatives de llibertat i mesures de seguretat, control jurisdiccional de la potestat disciplinària de les autoritats penitenciàries, empara dels drets i beneficis dels interns als establiments penitenciaris i altres que assenyali la Llei.

A més, es poden establir jutjats de vigilància penitenciària que estenguin la jurisdicció a dues províncies o més de la mateixa comunitat autònoma i fins i tot es poden crear jutjats de vigilància penitenciària la jurisdicció dels quals no s'estengui a tota la província. L'article 94.5 LOPJ aclareix, també, que el càrrec de jutge de vigilància penitenciària és compatible amb l'exercici d'un altre òrgan de l'ordre jurisdiccional penal.

Nota

Amb freqüència, els jutges de vigilància penitenciària són alhora titulars d'un altre òrgan judicial.

8.2.10. Jutjats centrals d'instrucció

Els jutjats centrals d'instrucció instrueixen les causes penals seguides per delictes l'enjudiciament dels quals correspon als jutjats centrals penals o a la Sala Penal de l'Audiència Nacional⁴⁸.

⁽⁴⁸⁾Vegeu l'article 65 LOPJ.

Es tracta, en tots els casos, de tipus delictius greus que susciten gran alarma o sensació en la col·lectivitat: delictes contra el titular de la Corona, el seu consort, el seu successor, alts organismes de la nació i forma de govern; falsificació de moneda, delictes monetaris i relatius al control de canvis; defraudacions i maquinacions per a alterar el preu de les coses que produeixin o puguin produir una repercussió greu en la seguretat del tràfic mercantil, en l'economia nacional o perjudici patrimonial en una generalitat de persones al territori de més d'una audiència; tràfic de drogues o estupefaents, frauds alimentaris i de substàncies farmacèutiques o medicinals, sempre que siguin comesos per bandes o grups organitzats i produeixin efectes a llocs que pertanyen a diferents audiències, etc.

8.2.11. Jutjats centrals penals

Els jutjats centrals penals coneixen, en els casos en què ho estableixin les lleis processals, les causes pels delictes a què es refereix l'article 65 LOPJ (que acabem d'especificar en tractar sobre els jutges centrals d'instrucció), i els altres assumptes que assenyalin les lleis. Concretament, els jutjats centrals penals tenen competència per a enjudiciar els delictes quan la llei els assenyali una pena privativa de llibertat no superior a cinc anys o una pena de multa que no excedeixi els deu anys⁴⁹. Amb seu a Madrid, tenen jurisdicció a tot Espanya⁵⁰.

⁽⁴⁹⁾Art. 14.3 LECr

⁽⁵⁰⁾Art. 89.bis 3 LOPJ

8.2.12. Jutjat central de menors

El jutjat central de menors s'ocupa, per a expressar-ho a grans trets, d'exigir la responsabilitat derivada de la comissió dels delictes previstos en els articles 571 a 580 CP (delictes de terrorisme), quan hagin estat perpetrats per menors.

Tenen la seu a Madrid i la seva competència s'especifica en la disposició addicional 4a de la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors⁵¹.

⁽⁵¹⁾Art. 96.2 LOPJ

8.2.13. Jutjats centrals de vigilància penitenciària

Les funcions dels jutjats centrals de vigilància penitència són les ja esmentades respecte dels jutjats de vigilància penitenciària amb relació als delictes que són competència de l'Audiència Nacional.

En tot cas, la competència d'aquests jutjats centrals és preferent i exclouent quan el penat compleixi també altres condemnes que no hagin estat imposades per l'Audiència Nacional.

Creats per LO 5/2003, de 27 de maig, que va introduir l'apartat actual 4t de l'article 94 LOPJ, tenen la seu a Madrid i tenen jurisdicció per a tot el territori de l'Estat.

8.2.14. Jutjats centrals contenciosos administratius

Els jutjats centrals contenciosos administratius són competents per a conèixer, en primera o única instància, els recursos contenciosos administratius contra certes disposicions i actes emanats d'autoritats, organismes, òrgans i entitats públiques amb competència a tot el territori de l'Estat, especificats en l'article 9 de la LRJCA. Tenen la seu a Madrid i el seu àmbit territorial s'estén al conjunt de l'Estat⁵².

⁽⁵²⁾Art. 90.4 LOPJ

8.3. Tribunals col·legiats

Hi ha quatre tipus de tribunals col·legiats:

- Audiències provincials.
- Tribunals superiors de les comunitats autònomes.
- Audiència Nacional.
- Tribunal Suprem.

8.3.1. Audiències provincials

Les audiències provincials tenen competència en matèria civil i penal. Coneixen, principalment, la segona instància dels processos civils i, en general, els recursos d'apel·lació contra resolucions dictades pels jutges de primera instància. En l'ordre penal els correspon principalment el coneixement dels recursos d'apel·lació interposats contra resolucions dels jutges d'instrucció i l'enjudiciament dels processos per delictes castigats amb una pena superior a cinc anys. A la secció o seccions de l'Audiència Provincial d'Alacant especialitzades en qüestions de marca comunitària reben la denominació de *tribunals de marca comunitària* quan coneixen assumptes relacionats amb aquesta matèria.

8.3.2. Tribunals superiors de les comunitats autònomes

Els tribunals superiors de les comunitats autònomes tenen competència en matèria civil, penal, contenciosa administrativa i social. Molt a grans trets, la competència del tribunal és la següent:

- En matèria penal⁵³, coneixen sobre la instrucció i enjudiciament de les causes penals contra certes altes autoritats de l'àmbit de la respectiva comunitat autònoma.
- En matèria civil⁵⁴, s'ocupen, sobretot, dels recursos de cassació fonamentats en el dret civil propi de la comunitat autònoma.
- En matèria contenciosa administrativa⁵⁵, la seva competència s'estén al coneixement en primera instància de recursos contenciosos administratius contra alguns actes i disposicions d'òrgans administratius de la comunitat autònoma respectiva i de les corporacions locals del seu territori (sempre que la competència no s'atribueixi als jutjats contenciosos administratius), i també, en alguns supòsits, d'òrgans de l'Administració de l'Estat. Coneixen, també, els recursos d'apel·lació contra resolucions dictades pels jutjats contenciosos administratius de la comunitat autònoma i, el recurs de cassació, quan es fonamenta en normativa autonòmica.
- En matèria social⁵⁶, coneixen, en única instància, els processos que la llei estableixi sobre controvèrsies que afectin els interessos dels treballadors i

⁽⁵³⁾Art. 73 LOPJ

⁽⁵⁴⁾Art. 73 LOPJ

⁽⁵⁵⁾Art. 99 i 101 LRJCA

Lectura recomanada

Podeu veure, per a més detall, l'article 74 LOPJ i els articles 10, 99 i 101 LRJCA.

⁽⁵⁶⁾Art. 75 LOPJ

empresaris en àmbit superior al d'un jutjat social i no superior al de les comunitats autònomes i els recursos que estableixi la llei contra les resolucions dictades pels jutjats socials de la comunitat autònoma, i també els recursos de suplicació i els altres que preveu la llei contra les resolucions dels jutjats mercantils de la comunitat autònoma en matèria laboral, i les que resolguin els incidents concursals que versin sobre la mateixa matèria.

8.3.3. Audiència Nacional

A l'Audiència Nacional se li atribueix competència penal, contenciosa administrativa i social. En matèria penal, li correspon l'enjudiciament dels delictes previstos en l'article 65 LOPJ (terrorisme, narcotràfic a gran escala, etc.); en matèria contenciosa administrativa, coneix en primera instància recursos contenciosos administratius contra certs actes i disposicions emanats per autoritats administratives d'àmbit estatal, i en via de recurs, contra certes resolucions dictades pels jutjats centrals contenciosos administratius (article 66 LOPJ); en matèria social, coneix en única instància els processos especials d'impugnació de convenis col·lectius l'àmbit territorial d'aplicació dels quals siguin superiors al territori d'una comunitat autònoma i els processos sobre conflictes col·lectius la resolució dels quals hagi de fer efecte en un àmbit territorial superior al d'una comunitat autònoma (art. 67 LOPJ).

8.3.4. Tribunal Suprem

Situat a la cúspide de l'estructura judicial espanyola, l'accés al Tribunal Suprem té lloc mitjançant el recurs de cassació, regulat d'una manera diferent en cadascun dels ordres jurisdiccionals per les lleis de procediment corresponents (LEC, LECr, LPL i LRJCA) i amb una finalitat comuna d'unificar la doctrina jurisprudencial.

Té competència en matèria civil, penal, contenciosa administrativa i social, i disposa fins i tot d'una sala, la militar, que correspon a una jurisdicció especial, diferent de l'ordinària. Per tal de conèixer amb detall la competència de les diferents sales del Tribunal, vegeu els articles 53 a 61 LOPJ.

8.4. Tribunals especials

S'inclouen en l'apartat de tribunals especials una sèrie de tribunals tant per la seva naturalesa i funcions com perquè constitueixen una excepció al principi d'unitat jurisdiccional consagrat en l'article 117.5 CE ("el principi d'unitat jurisdiccional és la base de l'organització i funcionament dels tribunals. La llei ha de regular l'exercici de la jurisdicció militar en l'àmbit estrictament castrense i en els supòsits d'estat de setge, d'acord amb els principis de la Constitució"), en l'article 3.1 LOPJ i en l'article 4 LOPJ.

S'inclouen en aquest apartat: el Tribunal Constitucional, el Tribunal de Comptes, els tribunals militars, els tribunals consuetudinaris, el Tribunal Europeu de Drets Humans, el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees i la Cort Penal Internacional.

8.4.1. Tribunal Constitucional

El Tribunal Constitucional exerceix verdaderes funcions jurisdiccionals, referides sobretot al control de constitucionalitat de les lleis i al recurs d'empara⁵⁷.

⁽⁵⁷⁾Vegeu l'article 161 CE i 2 LOTC.

En aquesta última faceta s'han d'esmentar molt breument els conflictes continus entre al mateix Tribunal Constitucional i el Tribunal Suprem pel que fa al pronunciament sobre determinat drets. El Tribunal Constitucional ha estat creat per a funcionar com a tribunal que aplica únicament el "dret dels drets fonamentals"; comesa recordada una i altra vegada pel mateix TC. Ara bé, el cert és que no sempre resulta senzill delimitar l'àmbit propi de la jurisdicció constitucional i el de l'ordinària quan es tracta de dictaminar sobre la vulneració de drets subjectius.

TC i drets fonamentals

En tot cas, ha de quedar clar que encara que la Constitució (i, per tant, les normes sobre drets fonamentals) sigui una norma directament i primordialment aplicable per la jurisdicció ordinària, el TC és l'intendent suprem en matèria de drets fonamentals i que, en resoldre sobre això, no es pot descartar que hagi d'interpretar qüestions de legalitat ordinària, quan d'aquesta interpretació depengui la resolució sobre si s'ha vulnerat o no el dret fonamental objecte del recurs d'empara.

8.4.2. Tribunal de Comptes

Tal com diu l'article 136.1 CE, el Tribunal de Comptes és l'òrgan suprem fiscalitzador dels comptes i de la gestió econòmica de l'Estat, i també del sector públic. Té, doncs, assignades en aquesta matèria certes facultats que tenen naturalesa jurisdiccional. Els seus membres gaudeixen d'independència i d'un estatut semblant al de jutges i magistrats.

Regulació del Tribunal de Comptes

la LO 2/1982, de 12 de maig, i la Llei 7/1988, de 5 d'abril, regulen el Tribunal de Comptes desenvolupant l'article 136 CE.

8.4.3. Tribunal del Jurat

Article 125 CE

"Els ciutadans poden [...] participar en l'Administració de Justícia mitjançant la institució del jurat, en la forma i respecte a aquells processos que la llei determini [...]."

Van haver de transcórrer disset anys des de l'entrada en vigor de la Constitució perquè el legislador espanyol mitjançant la LO 8/1995, de 16 de novembre (en endavant LOTJ), es decidís a donar efectivitat a les previsions constitucionals implantant el Tribunal del Jurat. Es compon de nou jurats llecs titulars, és a dir, no professionals en matèries jurídiques i escollits mitjançant sorteig, de dos suplents (també llecs) i d'un magistrat president.

Els jurats emeten el veredict sobre culpabilitat i al magistrat president, com a jurista, li correspon determinar la pena corresponent als fets dels quals els jurats han considerat culpable el condemnat, aplicant-hi la legislació vigent. El Tribunal es constitueix en l'àmbit de l'audiència provincial, el Tribunal Superior de Justícia de la comunitat autònoma i del Tribunal Suprem, segons els casos. El Tribunal del Jurat coneix únicament certes classes de delictes, concretament, els assenyalats en els articles 1.1 i 2 LOTJ.

Delictes jutjats pel Tribunal del Jurat

El Tribunal del Jurat coneix delictes d'homicidi, delictes comesos per funcionaris públics, certs delictes mediambientals com el d'incendis, etc.

8.4.4. Tribunals consuetudinaris i tradicionals

L'article 125 CE es refereix als tribunals consuetudinaris i tradicionals, i n'admet, doncs, la constitucionalitat, i l'article 19.3 LOPJ reconeix aquesta condició al Tribunal de les Aigües de l'Horta de València i al Consell d'Homes Bons de l'Horta de Múrcia.

8.4.5. Tribunals militars

Previstos en l'article 117.5 CE i els articles 3.2 i 9.2 LOPJ, els tribunals militars representen una opció del constituent, que va voler conservar una branca jurisdiccional per a conèixer les qüestions castrenses i la situació d'estat de setge.

L'estructura de la jurisdicció militar culmina a la Sala 5a del Tribunal Suprem. Es tracta realment d'una situació singular, ja que en un òrgan de la jurisdicció ordinària s'insereix una sala (és a dir, un òrgan jurisdiccional) que no li pertany. Els tribunals militars s'ocupen fonamentalment de jutjar sobre els delictes tipificats en el Codi penal militar i dels comesos durant l'estat de setge⁵⁸.

Regulació dels tribunals militars

Els tribunals militars es regulen principalment en la LO 4/1987, de 15 de juliol, de la competència i organització de la jurisdicció militar.

⁽⁵⁸⁾Art. 12 de la LO 4/1987

8.5. Conflictes de jurisdicció, conflictes de competència i qüestions de competència

Malgrat que l'àmbit objectiu de coneixement de cada ordre jurisdiccional està establert per llei, és inevitable que es plantegin conflictes i situacions d'incertesa en casos particulars. Per aquesta raó, la LOPJ ha previst una sèrie de mecanismes o sistemes per a resoldre les situacions conflictives relacionades

amb la distribució de tasques dins la jurisdicció i de la jurisdicció amb altres poders o autoritats estatals. Els conflictes que se suscitin poden ser positius o negatius, en funció, respectivament, que els òrgans en conflicte es considerin alhora titulars de l'atribució discutida (positiu) o, contràriament, un d'aquests la declini a favor d'un altre i aquest, al seu torn, estimi que no li competeix o no li correspon aquella atribució (negatiu).

8.5.1. Els conflictes de jurisdicció

Concretament, hi pot haver fins a quatre classes de conflicte de jurisdicció⁵⁹:

⁽⁵⁹⁾Articles 38 i 39 LOPJ i LO 2/1987, de 18 de maig, de conflictes jurisdiccionals, d'ara endavant LOCJ.

a) Entre jutjats o tribunals i l'Administració⁶⁰. En aquest cas, els resol un òrgan col·legiat, que es denomina *tribunal de conflictes de jurisdicció*, integrat pel president del Tribunal Suprem, que el presideix, i per cinc vocals, dels quals dos són magistrats de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Suprem, designats pel Ple del Consell General del Poder Judicial, i els altres tres són consellers permanents d'Estat, i ha d'actuar com a secretari el de Govern del Tribunal Suprem.

⁽⁶⁰⁾Art. 38 LOPJ i 1 a 21 LOCJ

b) Entre jutjats o tribunals i els òrgans judicials militars⁶¹. La resolució correspon a la Sala de Conflictes de Jurisdicció, integrada pel president del Tribunal Suprem, que l'ha de presidir, dos magistrats de la Sala del Tribunal Suprem de l'ordre jurisdiccional en conflicte i dos magistrats de la Sala Militar, tots designats pel Ple del Consell General del Poder Judicial.

⁽⁶¹⁾Art. 39 LOPJ i 22 a 29 LOCJ

c) Conflictes de jurisdicció entre els jutjats o tribunals de la jurisdicció militar i l'Administració⁶². Segueixen el mateix règim que en l'anterior cas a) i, per tant, la seva resolució correspon al Tribunal de Conflictes de Jurisdicció.

⁽⁶²⁾Art. 30 LOJC

d) Conflictes de jurisdicció amb la jurisdicció comptable⁶³. Segueixen el règim de l'anterior cas a) i, per tant, la seva resolució correspon al Tribunal de Conflictes de Jurisdicció.

⁽⁶³⁾Art. 31 LOJC

8.5.2. Els conflictes de competència

Els conflictes de competència són els conflictes d'atribucions que poden sorgir entre jutjats o tribunals de diferent ordre jurisdiccional⁶⁴.

⁽⁶⁴⁾Art. 42 LOPJ

Exemple

Hi pot haver un conflicte de competència entre un jutjat de primera instància i instrucció i un jutjat de primera instància social.

Els conflictes de competències els resol una sala especial del Tribunal Suprem, presidida pel president i integrada per dos magistrats, un per cada ordre jurisdiccional en conflicte, que són designats anualment per la Sala de Govern.

Es poden promoure –d'ofici, a instància de part o del Ministeri Fiscal– mentre el procés no hagi conclòs per sentència ferma, tret que el conflicte suscitat es refereixi a l'execució del que s'hagi resolt⁶⁵.

⁽⁶⁵⁾Art. 43 LOPJ

L'ordre jurisdiccional penal rep en aquesta matèria un tractament singular, ja que, tal com disposa l'article 44 LOPJ, és sempre preferent, la qual cosa significa que cap jutjat o tribunal no pot plantejar conflicte de competència als òrgans d'aquell ordre jurisdiccional.

Regulació del procediment

El procediment per a tramitar el conflicte de competència, amb les vicissituds que poden succeir en la seva substanciació, el regulen els articles 45 a 50 LOPJ.

8.5.3. Les qüestions de competència

Les qüestions de competències són els conflictes que es poden plantejar entre jutjats i tribunals d'un mateix ordre jurisdiccional. Són resolts per l'òrgan immediat superior comú, de conformitat amb les normes que estableixi cada llei processal (LEC, LECr, LRJCA, LPL).

L'article 52 LOPJ especifica que no es poden suscitar qüestions de competència entre jutges i tribunals subordinats entre ells. El jutge o tribunal superior ha de fixar, en tot cas i sense possibilitat de recurs, la seva pròpia competència, una vegada escoltades les parts i el Ministeri Fiscal.

9. Element subjectiu del poder judicial: personal al servei de l'Administració de Justícia i personal col·laborador

L'anàlisi se centra ara en les persones que conformen l'organització judicial de l'Estat i les que hi col·laboren per tal d'exercir la funció jurisdiccional. Tradicionalment, aquests es classificaven en dos grups:

- D'una banda, personal al servei de l'Administració de Justícia, que comprenia el personal jurisdicent (els que administren jurisdicció: jutges i magistrats) i el que no ho és (secretaris i altres funcionaris a qui ens referirem després).
- De l'altra, personal i institucions que col·laboren amb l'Administració de Justícia.

En consideració a les funcions dels primers, se sotmetien a l'autoritat judicial, mentre que els segons col·laboraven amb plena autonomia.

Oficina judicial

L'oficina judicial és l'organització de caràcter instrumental que serveix de fonament i suport a l'activitat jurisdiccional de jutges i tribunals (art. 435.1 LOPJ). El seu element estructural bàsic és la unitat, que segons les seves funcions es divideixen en: unitats processals de suport directe i serveis comuns (art. 436.1 LOPJ). La unitat processal assisteix directament jutges i magistrats en les seves funcions, fent les actuacions necessàries per al compliment exacte i eficaç de les resolucions que dicti (art. 437.1 LOPJ). El servei comú no està integrat en un òrgan judicial concret i assumeix tasques centralitzades de gestió i suport derivades de l'aplicació de les lleis processals (art. 438.1 LOPJ).

9.1. Personal jurisdiccional: jutges i magistrats. La carrera judicial

Els jutges i magistrats poden ser de tres classes i pertànyer o no a la carrera judicial. Així, convé diferenciar-ne els tipus següents: jutge, magistrat i magistrat del Tribunal Suprem, d'una banda; i jutges de pau, substituïts i de provisió temporal o de carrera, de l'altra.

Són jutges de carrera els següents:

- **Jutge.** Constitueix l'element personal d'un jutjat, és a dir, d'un òrgan judicial unipersonal.

- **Magistrat.** Representa un grau en la carrera judicial i pot correspondre tant a un jutge unipersonal (més freqüentment) com a un membre d'un òrgan col·legiat.
- **Magistrat del Tribunal Suprem.** És una categoria específica que correspon només als magistrats que integren aquest Tribunal.

Són jutges no integrats a la carrera judicial els següents:

- Els **jutges de pau** són jutges llecs (no juristes) elegits pel Ple de l'ajuntament del municipi corresponent per a un període de quatre anys, retribuïts i subjectes a les causes d'incompatibilitat dels jutges ordinaris, llevat de poder dur a terme activitats professionals⁶⁶.
- Els **jutges substituïts** es nomenen per a cobrir provisionalment la baixa d'un jutge en els casos de vacant, llicència, serveis especials o altres causes que ho justifiquin⁶⁷.
- Els **jutges de provisió temporal** cobreixen les vacants de jutges que hagin quedat desertes en els concursos, fins que no es cobreixin pels procediments ordinaris⁶⁸.
- Els anomenats **jutges d'adscripció territorial** són designats pel president del TSJ corresponent per tal de suplir places vacants, de reforç d'òrgans judicials o cobrir absències superiors a un mes (art. 347 bis LOPJ).
- Els **magistrats suplents** són els cridats a formar sala en els termes dels articles 200 a 202 LOPJ.

⁽⁶⁶⁾Art. 101 a 103 LOPJ i Reglament 3/1995 del CGPJ

⁽⁶⁷⁾Art. 212.2 LOPJ

⁽⁶⁸⁾Art. 428 a 433 LOPJ

9.2. Jutges i magistrats de carrera. El cos únic. Règim jurídic: garanties, drets i deures

Integrats en un cos únic per a tot l'Estat, els jutges i magistrats de carrera conformen una carrera que fa referència a un curs o itinerari professionals reglamentats des de l'ingrés fins a la sortida del cos, passant per les nombroses vicissituds intermèdies possibles: ascensos, canvis de destinació, etc.

9.2.1. Aspectes més destacables de la carrera judicial

Els aspectes més destacables de la carrera judicial són l'ingrés a la carrera judicial, l'ascens de categoria i la provisió de places.

Ingrés a la carrera judicial

Es pot accedir a la carrera judicial de quatre maneres diferents:

1) **Oposició lliure**⁶⁹. Si se supera, s'accedeix al curs teoricopràctic a l'Escola Judicial del CGPJ i, una vegada superat, s'ingressa a la carrera judicial amb la categoria de jutge. La convocatòria per a l'ingrés en la carrera judicial es fa juntament amb la d'ingrés en la carrera fiscal. Els candidats aprovats, d'acord amb les places convocades, opten, segons l'ordre de la puntuació obtinguda, per una carrera o una altra en el termini que es fixi per la Comissió de Selecció⁷⁰.

(69) Art. 301 LOPJ

(70) Art. 301.4 LOPJ

2) **Concurs de mèrits**. Mitjançant aquest sistema s'accedeix a la carrera judicial amb la categoria de magistrat. De cada quatre vacants de places de magistrat una ha de ser coberta per juristes de competència reconeguda amb més de deu anys d'exercici professional⁷¹.

(71) Art. 301.5 i 311.3 LOPJ

3) **Sales Civil i Penal dels TSJ**. Una de cada cinc vacants es designa a partir d'una terna presentada per l'assemblea legislativa de la comunitat autònoma corresponent. S'ha de tractar de juristes de prestigi reconegut amb més de deu anys d'exercici professional a la comunitat autònoma⁷².

(72) Art. 330.4 i 331 LOPJ, i 13.2 LDPJ

4) **Sales del TS**. Una de cada cinc vacants a les sales del TS s'elegeix entre juristes de prestigi reconegut especialistes en les branques jurídiques corresponents a cada sala⁷³.

(73) Art. 343 i 345 a 347 LOPJ

Designació discrecional

L'accés a la carrera judicial a partir de les sales Civil i Penal dels TSJ i a partir de les sales del TS és una designació discrecional pel CGPJ.

Ascens de categoria

Hi ha tres sistemes d'ascens de categoria:

- **Antiguitat**. És la manera més freqüent de passar de la categoria de jutge a la de magistrat.
- **Proves selectives o d'especialització**.
- **Decisió discrecional del CGPJ**. De cada cinc places de magistrat vacants en una sala del TS, quatre s'han de cobrir amb membres de la carrera judicial (tal com hem vist, la cinquena és d'accés directe a la carrera judicial per a juristes de prestigi reconegut). L'ascens a aquesta categoria es produeix mitjançant un nomenament discrecional pel CGPJ.

Provisió de places

La norma general per a proveir places vacants és el criteri de l'antiguitat, amb certes matisacions en alguns supòsits (com és el cas de les places de jutjats que hagin de ser ocupades per magistrats, les places dels jutjats de menors o de

l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu) en els quals també es valora la realització de proves d'especialització. La provisió pot ser a llocs jurisdiccionalment o governatius.

9.2.2. Règim jurídic: garanties (independència i inamovibilitat). Drets i deures

Independència

Els subjectes la funció dels quals té caràcter jurisdiccional gaudeixen de la independència a què s'ha fet menció en tractar de les garanties del poder judicial. En aquest cas aquesta independència es desgrana amb relació a cadascun dels subjectes concrets:

- les condicions d'accés⁷⁴ a la carrera judicial;
- règim d'incapacitats⁷⁵ per a l'ingrés en la carrera;
- règim d'incompatibilitats, que inclou des de no poder ocupar càrrecs públics⁷⁶, no actuar en determinats casos en què apareixen relacions de parentiu⁷⁷ o no ocupar el càrrec en situacions en què perilli la seva imparcialitat⁷⁸.

(74) Art. 302 LOPJ

(75) Art. 303 LOPJ

(76) Art. 389 LOPJ

(77) Art. 391, 392 i 394 LOPJ

(78) Art. 393 LOPJ

Relació d'incompatibilitats

L'article 127.2 CE relaciona les incompatibilitats a què estan sotmesos jutges i magistrats amb la independència. La regulació de les incompatibilitats i prohibicions per a exercir la funció jurisdiccional es troba en els articles 389 a 397 LOPJ. Es tracta d'impedir certes concurrències o simultaneïtats que poden perjudicar la neutralitat necessària dels òrgans judicials. D'acord amb la llista que figura en l'article 389 LOPJ (càrrecs d'elecció popular, assessorament jurídic, activitats mercantils...) es percep clarament que l'exercici de funcions jurisdiccionals és incompatible pràcticament amb qualsevol altra activitat, a excepció de la docència o investigació jurídica, la creació literària, etc.

- règim de prohibicions, en virtut del qual jutges i magistrats no poden pertànyer a partits polítics, sindicats ni treballar-hi; prendre part en les eleccions més enllà de votar; o dirigir als poders, autoritats o funcionaris públics o corporacions oficials felicitacions o censures pels seus actes, o presentar-se com a membres del poder judicial en actes o reunions públiques que no tinguin caràcter judicial⁷⁹.

(79) Art. 395 LOPJ

Inamovibilitat

Sense perjudici de les garanties esmentades respecte del poder executiu es posa èmfasi ara en les garanties internes, al si del mateix poder judicial. A aquest efecte, i actuant el Consell General del Poder Judicial com a garant, es poden esmentar:

- Inaplicació de reglaments o qualsevol disposició contrària a la CE, a la llei o al principi de jerarquia normativa (art. 6 LOPJ). El CGPJ no pot

dictar instruccions als seus inferiors sobre l'aplicació o interpretació de l'ordenament jurídic (art. 12 LOPJ).

- La separació, trasllat, suspensió i jubilació de jutges i magistrats s'han de regir estrictament per les causes fixades en la LOPJ.

Lectura complementària

Art. 379; 383; 385 a 387 LOPJ i LO, de 20 de novembre de 1992

Drets i deures

El deure fonamental prové del mateix exercici de la seva funció i no és cap altre que atorgar la tutela judicial efectiva de l'article 24.1 CE.

Altres deures

En aquest deure s'inclouen d'altres que en exemples de Montero són:

- Resoldre atenent el sistema de fonts establert (art. 1.7 CC).
- Resoldre sense poder-s'hi negar amb el pretext de foscor, insuficiència o silenci legal (art. 448 CP).
- No retardar maliciosament l'Administració de Justícia (art. 449.1 CP).
- De submissió a l'horari de feina (art. 189 LOPJ).
- Altres deures relacionats amb la responsabilitat disciplinària (art. 417 a 419 LOPJ).

Entre els drets destaquen:

- D'associació professional, previst en l'article 401 LOPJ, i que actua com a contrapès de la prohibició de pertànyer a partits polítics i a sindicats.
- D'immunitat judicial, en els termes assenyalats pels articles 398 a 400 LOPJ.
- D'independència econòmica mitjançant una retribució adequada a la dignitat de la funció jurisdiccional⁸⁰. El règim retributiu s'ha de fixar per llei⁸¹.

⁽⁸⁰⁾Art. 402 LOPJ

⁽⁸¹⁾Art. 403.6 LOPJ

9.3. Personal no jurisdiccional: Personal al servei de l'Administració de Justícia. Secretaris judicials. L'oficina judicial. Personal auxiliar (I)

Amb els jutges i magistrats, el funcionament de l'Administració de Justícia requereix la intervenció d'una sèrie de professionals no jurisdiccional, entre els quals uns exerceixen les seves funcions amb dependència respecte dels òrgans judicials (el denominat *personal auxiliar al servei de l'Administració de Justícia*) i altres ho fan sense aquesta dependència, amb plena autonomia (el denominat *personal col·laborador amb l'Administració de Justícia*).

La reforma de la Llei Orgànica del Poder Judicial, de 23 de desembre de 2003, regula aquest personal en dos aspectes diferents. Per una part, el que fa referència als secretaris judicials (art. 440 a 469), i per l'altra, el llibre VI amb

els seus nou títols (art. 470 a 540 LOPJ), que regulen els denominats *coscos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia*. Encara que no tots, la majoria d'aquests professionals presten els seus serveis integrats a l'Oficina Judicial.

Cossos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia

Els següents són coscos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia: coscos de metges forenses; de facultatius de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses, de Gestió Processal i Administrativa; de tècnics especialistes de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses, de Tramitació Processal i Administrativa i d'Auxili Processal; d'ajudants de laboratori.

Aspectes dels coscos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia

De la regulació dedicada a aquesta matèria es poden destacar certs aspectes comuns:

- Els coscos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia tenen el caràcter de *coscos nacionals* (art. 440 i 470.2 LOPJ), expressió amb què es dona a entendre que es tracta de coscos funcionaris únics per a tot l'Estat.
- Com que no exerceixen funcions jurisdiccionals, aquests professionals no depenen dels òrgans de govern del poder judicial, sinó del Ministeri de Justícia o, en alguns aspectes, de l'òrgan corresponent de l'Administració de les CA amb competències en la matèria.
- Pel mateix motiu, el personal auxiliar pot exercir lliurement i sense limitacions específiques els drets de sindicació i vaga.

En l'Estatut d'aquests funcionaris no s'inclou la nota d'independència, que, estrictament, és innecessària per a exercir les seves funcions.

9.3.1. Secretaris judicials

Accés

Poden accedir al cos de secretaris judicials els llicenciats en Dret que superin l'oposició corresponent, encara que també, amb caràcter excepcional, s'hi pot accedir mitjançant el sistema de concurs oposició⁸².

⁽⁸²⁾Art. 442 LOPJ

Funcions

Es tracta d'una categoria professional de la justícia, regulada en els articles 440 a 469 LOPJ, i les funcions del qual han estat objecte de reforçament després de la reforma de la LOPJ que ha efectuat la LO 19/2003, la Llei 13/2009, de 3 de novembre i la Llei 19/2009, de 23 de novembre. Es preveuen en els articles 452 a 462 LOPJ i són les següents:

1) **Fe pública judicial**, expedint certificats o testimonis de les actuacions judicials no declarats secrets ni reservats a les parts, i deixant constància fefaent de la realització d'actes processals al Tribunal o davant d'aquest i de la producció de fets amb transcendència processal mitjançant les actes i diligències oportunes.

- 2) **Funció de documentació** i formació de les actuacions i expedients, deixant constància de les resolucions que dictin els jutges i magistrats, o ells mateixos quan ho autoritzi la llei.
- 3) **Organització, gestió, inspecció i direcció del personal en aspectes tècnics processals**, assegurant en tot cas la coordinació amb els òrgans de govern del poder judicial i amb les comunitats autònomes amb competències transferides.
- 4) **Disposició de la informació** que sol·licitin sobre l'estat de les actuacions judicials no declarades secretes ni reservades, a les parts interessades i a totes les persones que manifestin i justifiquin un interès legítim i directe.
- 5) Promoció de l'ús dels mitjans tècnics, audiovisuals i informàtics de documentació de què disposi la unitat on presten els seus serveis.
- 6) Dació de compte, que s'ha d'efectuar en els termes establerts en les lleis processals.
- 7) **Impuls del procés** en els termes que estableixen les lleis processals. A aquest efecte, dicta les resolucions necessàries per a la tramitació del procés, llevat de les que les lleis processals reservin a jutges o tribunals.
- 8) **Execució de resolucions judicials**, llevat de les competències que exceptuïn les lleis processals perquè estan reservades a jutges i magistrats.
- 9) **Jurisdicció voluntària**, assumint-ne la tramitació i resolució, sense perjudici dels recursos que es puguin interposar.
- 10) **Conciliacions**, duent a terme la tasca mediadora que els sigui pròpia.
- 11) **Direcció en l'aspecte tecnicoprocessal al personal** que integra l'Oficina judicial, ordenant la seva activitat i donant les ordres i instruccions que estimi pertinents a l'exercici d'aquesta funció.
- 12) Administració de l'Arxiu Judicial de Gestió.
- 13) Gestió dels llibres de registre mitjançant les aplicacions informàtiques corresponents i, si no, manualment, donant les instruccions oportunes al personal que en depèn.
- 14) Responsabilitat sobre el dipòsit dels béns i objectes destinats als expedients judicials, i també del de les peces de convicció en les causes penals.
- 15) Col·laboració amb l'Administració tributària en la gestió dels tributs que els sigui encomanada en la normativa específica.

16) Estadística judicial.

Incompatibilitats, abstenció i recusació

Estan subjectes a les mateixes incapacitats, incompatibilitats i prohibicions que els jutges i magistrats, excepte pel que fa a l'activitat política⁸³. També poden ser recusats i tenen el deure d'abstenir-se d'ofici⁸⁴ quan escaigui.

⁽⁸³⁾Art. 445.2 LOPJ

⁽⁸⁴⁾Art. 446 LOPJ

Secretaris de govern i secretaris coordinadors provincials

L'article 464 LOPJ estableix que hi ha d'haver un secretari de govern al Tribunal Suprem, a l'Audiència Nacional, i en cada Tribunal Superior de Justícia, i també a les ciutats de Ceuta i Melilla, elegit entre membres integrants del cos de secretaris judicials que tinguin consolidada, almenys, la categoria segona amb un mínim de deu anys d'antiguitat, que haurà d'exercir, a més, les funcions de secretari de la Sala de Govern del respectiu tribunal. El secretari de govern assumeix, com a superior jeràrquic, la direcció dels secretaris judicials que presten els seus serveis a les oficines judicials que depenen d'aquests tribunals i a les ciutats de Ceuta i Melilla i per a això exerceix les competències que els reconeix aquesta llei orgànica, i també totes aquelles que s'estableixin reglamentàriament.

El nomenament i la remoció corresponen al Ministeri de Justícia, a proposta de les CA amb competències en la matèria (art. 464.3 LOPJ). Les seves competències es detallen en l'article 465 LOPJ.

9.3.2. L'oficina judicial

A l'efecte de proveir d'una nova estructura organitzativa el funcionament dels òrgans judicials, la LOPJ, després de la reforma efectuada per la LO 19/2003, de 23 de desembre, crea la denominada *oficina judicial*.

Segons la definició de l'article 435.1 LOPJ, l'oficina judicial és l'organització de caràcter instrumental que serveix de suport i ajuda a l'activitat jurisdiccional de jutges i tribunals.

La seva actuació està inspirada en els postulats i les directrius següents:

- Unitat: "l'estructura bàsica de l'oficina judicial, que és homogènia a tot el territori nacional com a conseqüència del caràcter únic del poder a què serveix" (art. 435.2 LOPJ).
- Principi de jerarquia (art. 435.2 LOPJ).

- Principi de divisió de funcions (art. 435.2 LOPJ).
- Principi de coordinació (art. 435.2 LOPJ).
- Criteris de funcionament: agilitat, eficàcia, eficiència, racionalització de la feina, responsabilitat per la gestió, coordinació i cooperació entre administracions, de manera que els ciutadans obtinguin un servei pròxim i de qualitat, amb respecte als principis recollits en la Carta de drets dels ciutadans davant de la Justícia (art. 435.3r LOPJ).
- Les places que la integren hauran de ser cobertes amb personal dels cossos funcionaris al servei de l'Administració de Justícia.

L'oficina judicial pot prestar el seu suport a òrgans d'àmbit nacional, de comunitat autònoma, provincial, de partit judicial o de municipi, i el seu àmbit competencial s'estén al dels òrgans a què presta el seu suport, encara que el seu àmbit competencial també pot ser comarcal⁸⁵. Les unitats que componen l'oficina judicial poden exercir les seves funcions al servei d'òrgans d'una mateixa jurisdicció, de diverses jurisdiccions o a òrgans especialitzats⁸⁶.

(85) Art. 436.4 LOPJ

(86) Art. 436.5 LOPJ

L'element organitzatiu bàsic de l'oficina judicial és la unitat. Concretament, es preveuen dos tipus d'unitats⁸⁷:

(87) Art. 436.2 LOPJ

1) Unitats processals de suport directe.

S'entén per una unitat d'aquest tipus "la unitat de l'oficina judicial que assisteix directament jutges i magistrats en l'exercici de les funcions que els són pròpies, i que duu a terme les actuacions necessàries per al compliment exacte i eficaç de totes les resolucions que dictin⁸⁸".

(88) Art. 437.1 LOPJ

Tal com recorda l'article 436.6 LOPJ, els jutges i magistrats poden requerir a cada moment als funcionaris responsables de l'oficina judicial la informació que considerin necessària respecte de les causes sobre les quals coneixen.

La direcció tecnicoprocessal d'aquestes unitats correspon a un secretari judicial⁸⁹ i n'hi haurà tantes com jutjats, sales i, si escau, seccions d'un tribunal⁹⁰.

(89) Art. 437.3 i 457 LOPJ

(90) Art. 437.2 LOPJ

2) Serveis comuns processals. S'entén per *servei comú processal*⁹¹ tota aquella unitat de l'oficina judicial que, sense estar integrada en un òrgan judicial concret, assumeix tasques centralitzades de gestió i suport en actuacions derivades de l'aplicació de les lleis processals. Aquestes tasques de gestió⁹² poden ser de registre i repartiment, actes de comunicació, auxili judicial, execució de resolucions, etc.

(91) Art. 438.1 LOPJ

(92) Vegeu sobre això l'article 438.3 LOPJ.

Com en el cas de les unitats processals de suport directe, aquests serveis també són dirigits per un secretari judicial⁹³.

⁽⁹³⁾Art. 438.5 LOPJ

En aquells partits judicials en els quals l'escàs nombre d'òrgans judicials ho aconselli, el mateix secretari judicial de la unitat processal de suport directe podrà estar al capdavant dels serveis comuns processals que es constitueixin amb les funcions assenyalades anteriorment (art. 438.5.II LOPJ).

Gestió dels recursos humans de l'oficina judicial

Encara que no estan integrades a l'oficina judicial, l'article 439 LOPJ preveu l'existència d'unitats administratives, que es constitueixen en l'àmbit de l'organització de l'Administració de Justícia per a la direcció, ordenació i gestió dels recursos humans de l'oficina judicial sobre els quals es tenen competències, i també sobre els mitjans informàtics, noves tecnologies i altres mitjans materials.

9.3.3. Personal auxiliar: cossos generals; cossos especials.

Personal laboral i personal funcionari d'administracions públiques

Regulats en els articles 470 a 540 LOPJ comprenen els denominats *cossos de funcionaris al servei de l'Administració de Justícia*. Es classifiquen, segons l'article 475 LOPJ, de la manera següent:

1) **Cossos generals**, quan la seva funció consisteixi essencialment a dur a terme tasques de contingut processal, sense perjudici de l'execució de funcions administratives vinculades a les anteriors. Són cossos generals:

a) Cos de gestió processal i administrativa

Correspon al cos de gestió processal i administrativa l'activitat processal de nivell superior, i també l'execució de tasques processals pròpies. Les seves funcions apareixen detallades en l'article 476 LOPJ. La titulació exigida per a l'accés a aquest cos és la de diplomada universitària, enginyer tècnic, arquitecte tècnic o equivalent.

b) Cos de tramitació processal i administrativa

El cos de tramitació processal i administrativa duu a terme totes les activitats que tinguin caràcter de suport a la gestió processal, segons el nivell d'especialització del lloc que s'exerceix, sota el principi de jerarquia i de conformitat amb el que s'estableix en les relacions de llocs de treball. Les seves funcions apareixen detallades en l'article 477 LOPJ. Per a l'accés a aquest cos s'exigeix estar en possessió del títol de batxillerat o equivalent.

c) Cos d'auxili judicial

Correspon al cos d'auxili judicial efectuar totes les tasques que tinguin caràcter d'auxili a l'activitat dels òrgans judicials. Les seves funcions apareixen detallades en l'article 478 LOPJ. Per a accedir-hi s'exigeix estar en possessió del títol de graduat d'ESO o equivalent.

2) Cossos especials, quan la seva funció impliqui essencialment l'exercici de funcions objecte d'una professió o titulació específiques. Són cossos especials:

a) Cos de metges forenses

La funcions dels metges forenses són, segons l'article 479.2 LOPJ, l'assistència tècnica a jutjats, tribunals, fiscalies i oficines del Registre Civil en les matèries de la seva disciplina professional, tant en el camp de la patologia forense i pràctiques tanatològiques com en l'assistència o vigilància facultativa dels detinguts, lesionats o malalts, que es trobin sota la seva jurisdicció, en els supòsits i en la forma que determinin les lleis. Per a l'accés al cos de metges forenses s'exigeix estar en possessió de la llicenciatura de Medicina.

b) Cos de facultatius de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses

Les funcions del cos de facultatius de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses apareixen en l'article 480.2 LOPJ. Per a l'accés al cos de metges forenses s'exigeix estar en possessió de la llicenciatura de Medicina.

c) Cos de tècnics especialistes de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses. Les seves funcions apareixen en l'article 480.3 LOPJ.

d) Cos d'ajudants de laboratori de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses. Les seves funcions apareixen en l'article 480.4 LOPJ.

3) Personal laboral i personal funcionari d'administracions públiques diferents de l'Administració de Justícia

L'article 473.1 LOPJ assenyala que poden prestar serveis en l'Administració de Justícia funcionaris d'altres administracions que, amb caràcter ocasional o permanent, siguin necessaris per a auxiliar-la en l'exercici d'activitats concretes que no siguin les pròpies dels cossos de funcionaris a les quals es refereix aquest "llibre" i que requereixin coneixements tècnics o especialitzats.

I així mateix, l'apartat segon del mateix article disposa que quan no hi hagi cossos o escales de funcionaris els membres dels quals tinguin la preparació tècnica necessària per a dur a terme determinades activitats específiques o per a l'execució d'activitats pròpies d'oficis, i també de caràcter instrumental, corresponents a àrees de manteniment i conservació d'edificis, equips o instal·lacions o d'altres anàlogues, pot prestar serveis retribuïts en l'Administració de Justícia personal contractat en règim laboral.

9.4. Personal col·laborador amb l'Administració de Justícia

El personal col·laborador amb l'Administració de Justícia, no jurisdiccional, no depèn orgànicament ni funcionalment de jutges i magistrats. Actua sense dependència orgànica ni funcional i sense cap subordinació respecte dels òrgans judicials.

9.4.1. Ministeri Fiscal

Funció i enquadrament institucional

El Ministeri Fiscal és una institució de l'Estat regulada en els articles 124.1 CE i 541.1 LOPJ i en l'Estatut orgànic del Ministeri Fiscal (EOMF), aprovat per la Llei 50/1981, de 30 de desembre⁹⁴.

⁽⁹⁴⁾ Reformat per la Llei 24/2007, de 9 d'octubre.

La missió del Ministeri Fiscal és promoure l'acció de la justícia en defensa de la legalitat, dels drets dels ciutadans i de l'interès públic tutelat per la llei, d'ofici o a petició dels interessats, i també vetllar per la independència dels tribunals i procurar davant d'aquests la satisfacció de l'interès social. Aquestes funcions són objecte de més concreció en l'enumeració no tancada de l'article 3 EOMF.

Funcions del Ministeri Fiscal

La persecució o promoció de l'interès social consagrat en les lleis comporten que intervingui, per exemple, en els processos civils en què es ventila un interès públic (com és el cas dels processos de família, incapacitació, etc.); en els processos d'empara davant del Tribunal Constitucional; en certs processos davant de l'ordre jurisdiccional contencions administratiu, etc. Però, a la pràctica, on la presència i actuació del Ministeri Fiscal són més freqüents i intenses és en el procés penal. De fet, el naixement del Ministeri Fiscal apareix vinculat a la supressió del procés penal inquisitiu, on el jutjador assumia simultàniament la funció d'acusar i la de sentenciar. La institució ha anat evolucionant i en l'actualitat s'ocupa de més funcions que les estrictament penals i, dins d'aquestes, la seva funció no es limita a l'exercici de l'acusació, sinó que s'estén al marc més ampli de la investigació.

El seu enquadrament institucional no se situa en el poder judicial. Col·labora, sí, en l'activitat jurisdiccional amb l'exercici de les seves funcions. Però no té encomanada la funció de jutjar.

Dependència del Ministeri Fiscal

El Ministeri Fiscal no té encomanada la funció de jutjar. I per això és desencertada i enganyosa la redacció de l'article 2.1 EOMF, en què es diu que el Ministeri Fiscal està integrat amb autonomia funcional en el poder judicial. De fet, la seva organització jeràrquica o piramidal demostra clarament que el legislador no hi ha volgut conferir la nota d'independència, la qual no necessita estrictament per a dur a terme les seves funcions.

Organització

Segons els articles 12 i 13 EOMF, el Ministeri Fiscal disposa dels òrgans següents:

- Fiscal general de l'Estat: el nomena el rei a proposta del Govern, una vegada escoltat el CGPJ (art. 124.4 CE) i pot ser cessat de la mateixa manera (art. 29.1 EOMF). Li correspon la direcció superior del Ministeri Fiscal.
- Consell Fiscal.
- Junta de Fiscals de Sala.
- Inspecció Fiscal.
- Secretaria Tècnica de la Fiscalia General de l'Estat.
- Fiscalia del TS.
- Fiscalia davant del Tribunal Constitucional.
- Fiscalia del Tribunal de Comptes.
- Fiscalies de l'AN, dels TSJ i de les AP.
- Fiscalies especials: sobretot la Fiscalia Especial per la Prevenció i Repressió del Tràfic Il·legal de Drogues, i la Fiscalia Especial per a la Repressió dels Delictes Econòmics relacionats amb la corrupció.

Categories professionals

Les categories professionals al Ministeri Fiscal són tres, en total paral·lelisme amb les categories de la carrera judicial:

- advocat fiscal, equiparat a jutge;
- fiscal, equiparat a magistrat;
- fiscal de Sala del TS, equiparat a magistrat del TS.

Principis

Podem tenir en compte els principis següents:

1) Principis orgànics

a) Unitat

Només hi ha un Ministeri Fiscal per a tot l'Estat, sota la dependència del fiscal general de l'Estat i els mateixos òrgans de govern.

b) Dependència

No es pot afirmar jurídicament que el Ministeri Fiscal depengui del Govern. Legalment, aquest tan sols pot voler del Ministeri Fiscal que promogui davant dels tribunals les actuacions pertinents. Ara bé, el fiscal general de l'Estat (nomenat d'acord amb l'article 124.4 EOMF) assumeix la direcció superior del Ministeri Fiscal i la seva representació, i dóna les ordres i instruccions convenients al servei i ordre de la institució, i també la direcció i inspecció del Ministeri Fiscal⁹⁵. A més, el fiscal general de l'Estat és nomenat pel rei, a proposta del Govern i escoltat el CGPJ.

⁽⁹⁵⁾Art. 22.2 EOMF

I per no estendre'ns, en tots els jutjats i tribunals hi ha un o diversos representants del Ministeri Fiscal, si bé sotmesos a les directrius del cap únic de la fiscalia adscrita oficialment a aquest òrgan judicial. Al seu torn, el fiscal cap de cada òrgan actua sempre en representació de la fiscalia sota l'autoritat del fiscal general de l'Estat⁹⁶.

⁽⁹⁶⁾Art. 22.3 a 28 EOMF

2) Principis d'actuació

a) Legalitat

En nom d'assolir la finalitat institucional de perseguir amb objectivitat l'interès social plasmat en les lleis, l'actuació del Ministeri Fiscal ha de ser sempre regida per l'estricta legalitat, sense que hi hagi marges de discrecionalitat.

b) Imparcialitat

Com que l'actuació del Ministeri Fiscal ha d'estar exclusivament orientada a la persecució de l'interès social reflectit en l'ordenament jurídic, la seva actuació ha de ser exquisidament imparcial.

Encara que aquesta falta d'independència no contribueixi a l'efecte, l'article 7 EOMF ho preveu així, i ho garanteix mitjançant la possibilitat de l'abstenció però no de la recusació⁹⁷.

⁽⁹⁷⁾Art. 28 EOMF

Imparcialitat subjectiva

Cal notar que la imparcialitat en aquest cas és subjectiva, del fiscal concret que actua. L'objectiva, pròpia de jutges i magistrats, és difícilment co-honestable amb la seva qualitat de part en els processos en què intervé.

Una conseqüència directa dels principis de legalitat i imparcialitat que regeixen en l'actuació del Ministeri Fiscal és que aquest no ha d'aparèixer en el procés penal necessàriament com a acusador, sinó que està obligat a demanar l'absolució o la reducció de la condemna sol·licitada per les altres acusacions si considera que l'aplicació de la legalitat condueix a aquest resultat. O fins i tot a interposar contra la sentència condemnatòria els recursos procedents per a intentar l'absolució o reducció de la condemna imposada.

9.4.2. La policia judicial

Malgrat que la LOPJ inclogui la policia judicial entre el personal col·laborador (al costat del Ministeri Fiscal, advocats, etc.), tant el dictat de l'article 550.1 LOPJ com la realitat posen en relleu que, almenys funcionalment, actuen sota la direcció de jutjats i tribunals. Per això s'inclouen en aquest subapartat.

L'article 126 CE no estableix cap mandat respecte a un model policial propi que depengui exclusivament dels tribunals o del poder judicial; ni posar al servei dels tribunals unitats dels cossos policials dependents de les administracions públiques; es limita a establir que la policia judicial depèn dels tribunals (i del Ministeri Fiscal) respecte a la investigació del delictes i el descobriment i l'assegurament del delinqüent. A partir d'aquest fet, la regulació que es va adoptar en publicar la Llei orgànica de forces i cossos de seguretat va optar per un model que encara que funcionalment (és a dir, a l'hora de les activitats concretes) depèn del jutge, orgànicament ho fa dels seus superiors i del cos administratiu a què pertany (executiu). En resum, es posen a disposició dels tribunals unitats dels cossos policials de les administracions públiques.

Juntament amb això, la policia judicial no està únicament al servei dels tribunals, sinó també del Ministeri Fiscal, en una manifestació clara d'intencions sobre la direcció d'activitats com la instrucció penal. D'altra banda, és innegable la rellevància de les seves activitats en el procés penal i molt singularment en el judici ràpid⁹⁸.

⁽⁹⁸⁾Vegeu els articles 769, 770, 771, 772 i 796, tots de la LECr.

Les unitats orgàniques de policia judicial

Com a principi general, qualsevol cos policial dels existents a l'Estat espanyol, en l'àmbit territorial de l'Administració pública a què pertanyi, fins i tot les policies locals, pot actuar com a policia al servei dels tribunals quan sigui requerit a aquest efecte per un òrgan judicial (art. 547 LOPJ). No obstant això, l'article 548 LOPJ disposa la creació de les denominades *unitats orgàniques de policia judicial*, integrades per membres de les forces de seguretat de l'Estat, encara que també hi pot cooperar, com a col·laborador, el personal de les policies autonòmiques i locals⁹⁹.

⁽⁹⁹⁾Article 29 de la LO 2/1986, de 13 de març, de forces i cossos de seguretat de l'Estat, en endavant LOFCSE.

Aquestes unitats han de revestir caràcter permanent i estable, disposar de l'especialització adequada i són principalment d'àmbit provincial, sense perjudici que s'organitzin unitats d'àmbit superior si ho requereix la persecució de certs delictes.

Unitats orgàniques i policies autonòmiques

La interpretació del terme *col·laborador* s'ha fet de manera que s'han acabat formant unitats orgàniques integrades únicament per membres de les policies autonòmiques d'Euskadi i Catalunya (Ertzaintza i Mossos d'Esquadra).

Dependència funcional i orgànica de la policia judicial

Es pot destacar la doble dependència de la policia judicial:

- Funcional (respecte a les funcions que duen a terme per encàrrec dels òrgans judicials) del tribunal que li encomana les diligències.
- Orgànica (respecte a la seva adscripció, enquadrament administratiu, carrera i situació professional, etc.) al cos de policia del qual provenen i, per tant, a l'Administració corresponent (Govern central, autonòmic o corporació local) (art. 126 CE).

Aquesta doble dependència genera dubtes notables quant a interferències eventuais de les administracions públiques en les tasques jurisdiccionals. El legislador tracta de mitigar aquest perill establint dues garanties, que consisteixen en una certa exclusivitat i inamovibilitat.

Inamovibilitat

Els articles 550.2 LOPJ i 34 LOFCSE estableixen que els funcionaris de les unitats de policia judicial no poden ser remoguts o apartats de la investigació concreta que se'ls hagi encomanat fins que no hagi finalitzat aquesta investigació o la fase del procediment judicial que la va originar, si no és per decisió o autorització del jutge o fiscal competent. Amb aquesta prevenció es persegueix eludir que l'Administració posi obstacles a investigacions no desitjades.

Exclusivitat

De conformitat amb l'article 549.2 LOPJ, en cap cas no es pot encomanar als membres d'aquelles unitats la pràctica d'actuacions que no siguin les pròpies de la policia judicial o derivades d'aquestes. L'objectiu, aquí, és evitar obstacles a la investigació judicial, dirigits a la idea que les forces policials la puguin portar a terme amb la dedicació deguda sense ocupar-se en altres missions.

Article 33 LOFCSE

L'article 33 LOFCSE va introduir una disposició certament inquietant. Contenia un redactat que podia perjudicar aquesta exclusivitat: "els funcionaris adscrits a les unitats de policia judicial hauran de dur a terme aquesta funció amb caràcter exclusiu, sense perjudici que puguin dur a terme també les missions de prevenció de la delinqüència i altres que se'ls encomanin, quan les circumstàncies ho requereixin [...]".

Funcions

L'article 549.1 LOPJ atribueix a la policia judicial les funcions següents:

- Esbrinar els responsables i les circumstàncies dels fets delictius i la detenció dels primers, i donar-ne compte a l'autoritat judicial i fiscal.
- Auxiliar l'autoritat judicial i fiscal en totes les actuacions que s'hagin de practicar fora de la seva seu i requereixin presència judicial.
- Dur a terme l'execució material de les actuacions que exigeixin l'exercici de la coerció.
- Garantir el compliment de les ordres i resolucions de l'autoritat judicial o fiscal.
- Qualsevol altra de la mateixa naturalesa que sigui necessària per a auxiliar l'autoritat judicial o fiscal.

9.4.3. Assistència jurídica a les administracions públiques: advocats de l'Estat i serveis jurídics de les comunitats autònomes i dels ens locals

Es tracta en tots els casos d'assumir la representació i defensa processal de les administracions públiques. La legislació bàsica en aquesta matèria es troba en l'article 551 LOPJ i en la Llei 52/1997, de 27 de novembre, d'assistència jurídica a l'Estat i institucions públiques (LAJEIP). Respecte a l'Estat, l'article 447.1 LOPJ disposa que la seva representació i defensa, i també les dels òrgans constitucionals, corresponen als lletrats dels serveis jurídics de l'Estat.

Respecte als organismes autònoms, la seva representació i defensa processal també corresponen als serveis jurídics de l'Estat, tret que les seves disposicions autoritzin una altra cosa. L'article 1.1 LAJEIP precisa que aquesta funció correspon, concretament, als advocats de l'Estat integrats al Servei Jurídic de l'Estat, que integren un antic cos estatal, creat pel Reial decret de 10 de març de 1881.

L'activitat dels advocats de l'Estat no es redueix a la defensa de l'Estat com a tal i dels seus organismes, sinó que comprèn, segons l'article 551.1 LOPJ, també la representació i defensa de la resta d'organismes i entitats públics, societats mercantils estatals i fundacions amb participació estatal, en els termes previstos en la LAJEIP, i es pot estendre a la defensa d'autoritats i a empleats públics, quan els procediments siguin seguits per actes o omissions relacionats amb el càrrec (art. 2 LAJEIP).

Quant a les entitats gestores i a la Tresoreria General de la Seguretat Social, la seva representació i defensa s'atribueixen als lletrats de l'Administració de la Seguretat Social, sense perjudici que reglamentàriament s'autoritzi encomanar aquestes tasques a advocats col·legiats designats a aquest efecte (art. 551.1 LOPJ i 1.2 LAJEIP).

Segons l'article 551.2 LOPJ, la representació i defensa de les comunitats autònomes i dels ens locals corresponen als seus serveis jurídics, encara que també poden designar advocats col·legiats que assumeixin aquestes funcions, sense necessitat de crear un cos o servei especial. El fet és que totes les comunitats autònomes han acabat creant els seus serveis propis, que reben denominacions diverses (*servei, assessoria, cos*, etc.) i que s'organitzen de maneres diferents (amb funcionaris en dedicació completa en certs casos, en d'altres mitjançant relació laboral, etc.). Els advocats dels serveis jurídics de l'Estat també poden assumir l'assistència lletrada de les comunitats autònomes, en els termes establerts reglamentàriament (art. 551.2 LOPJ i 1.3 LAJEIP).

9.4.4. Advocats i procuradors

L'ordenament processal preveu la necessitat de personar-se en el procés representat per un advocat i assistit per procurador. Es tracta d'una intermediació que s'acostuma a justificar en benefici dels mateixos justiciables i del funcionament correcte de l'Administració de Justícia, ja que es pressuposa, d'una banda, que aquests, com que no són professionals del dret, no en poden assumir adequadament la defensa sense l'assistència de professionals coneixedors de l'intricat ordenament jurídic, i d'altra banda, perquè es considera que l'actuació i el funcionament dels tribunals es veurien fatalment llastrats si en les actuacions actuessin persones no ensinistrades professionalment en les tasques judicials. Aquesta justificació és més notable en el cas dels advocats, en incorporar la seva representació en el dret de defensa.

Advocats

La professió d'advocat la regulen principalment els articles 542 i 544 a 546 LOPJ, i l'Estatut general de l'advocacia (EGA), aprovat pel Reial decret 658/2001, de 22 de juny.

D'acord amb l'article 542 LOPJ, el text del qual recull l'article 6 EGA, correspon en exclusiva la denominació i funció d'advocat al llicenciat en Dret que exerceixi professionalment la direcció i defensa de les parts en tota classe de processos, o l'assessorament i consell jurídic. Direcció i defensa de les parts són, per tant, les funcions essencials envers les parts en el procés.

En l'àmbit processal, la intervenció de l'advocat és legalment obligada, si bé amb algunes excepcions puntuals.

És important entendre, respecte a l'àmbit del procés, que l'advocat no assumeix la representació de les parts, sinó la seva direcció en el procés, és a dir, el disseny i el desplegament de la conducta i l'estratègia processal de les parts. La representació davant dels òrgans judicials s'atribueix, tal com veurem, als procuradors.

Excepcions a la intervenció de l'advocat

La intervenció de l'advocat en l'àmbit processal és legalment obligada, excepte en el denominat *procediment monitori*, certs judicis verbals i els judicis de faltes, etc.

⁽¹⁰⁰⁾Art. 1.1 EGA

Exercici de la professió

L'advocacia és una professió lliure i independent¹⁰⁰, l'exercici de la qual exigeix la incorporació a algun dels col·legis d'advocats de l'Estat espanyol. A diferència de l'anterior, l'Estatut general de l'advocacia actual estableix que la incorporació a qualsevol col·legi d'advocats de l'Estat autoritza a exercir lliurement l'advocacia a tot el territori espanyol, sense que el col·legi d'advocats de la circumscripció on exerceixi les seves funcions pugui exigir al professional cap classe d'habilitació ni el pagament de contraprestacions econòmiques diferents de les que s'exigeixen habitualment als seus col·legiats per les prestacions de què siguin beneficiaris i que no estiguin cobertes per la quota col·legial (art. 17.1 i 2 EGA).

Relació amb el col·legi d'advocats

L'advocat que presti els seus serveis professionals en el territori d'un col·legi diferent del qual pertany li ho haurà de comunicar. La comunicació produeix els efectes des de la seva presentació (art. 17.3 EGA).

Entre les incompatibilitats que afecten l'exercici de l'advocacia destaquen la d'exercir, en qualsevol concepte, càrrecs, funcions o llocs de treball públics a l'Estat i a qualsevol Administració pública, siguin estatals, autonòmiques, locals o institucionals, la normativa del qual així ho especifiqui¹⁰¹, l'exercici de les professions de procurador, graduat social, agent de negocis o gestor administratiu (art. 22.2.b EGA).

⁽¹⁰¹⁾Art. 22.2.a EGA

Drets i obligacions

L'Estatut professional dels advocats comprèn, bàsicament, els drets i les obligacions següents:

- Dret d'actuar amb llibertat i independència¹⁰², sense altres limitacions que les imposades per les lleis i per les normes ètiques i deontològiques.
- Dret a la llibertat d'expressió i defensa¹⁰³.
- Drets inherents a la dignitat de la seva funció¹⁰⁴.
- Dret als honoraris¹⁰⁵. Els honoraris dels advocats són convinguts lliurement amb el client. Com a referència i amb caràcter supletori, en la fixació dels honoraris es poden tenir en compte els barems orientadors del col·legi corresponent.

(102) Art. 33 EGA

(103) Art. 542.2 LOPJ i art. 41 EGA

(104) Art. 33.1 i 38 EGA

(105) Art. 44.1 EGA

I entre les obligacions es poden destacar:

- Secret professional¹⁰⁶, de tots els fets o notícies de què tingui coneixement a raó de l'exercici de les seves funcions, sense que puguin ser obligats a declarar sobre aquests fets.
- Actuació de bona fe¹⁰⁷.
- Actuació diligent en interès del seu client¹⁰⁸.
- Assistència jurídica gratuïta: els advocats assumeixen la defensa dels litigants que tinguin reconegut el dret a litigar gratuïtament i aquells que sol·licitin en el procés penal un advocat d'ofici o no designin advocat. És un deure que grava les corporacions d'advocats, no els advocats individualment.
- Subjecció a la disciplina col·legial¹⁰⁹ en l'exercici de les seves funcions, la transgressió de la qual pot donar lloc a les sancions disciplinàries col·legials oportunes. A més, els advocats poden incórrer en responsabilitat civil i penal¹¹⁰ en ocasió de l'exercici de la seva funció.

(106) Art. 542.3 LOPJ i 32 EGA

(107) Art. 542.2 LOPJ

(108) Art. 42 EGA

(109) Art. 546.3 LOPJ i 80 a 93 EGA

(110) Art. 442.1 LOPJ i 78-79 EGA

Procuradors

La professió de procurador també té el caràcter lliure i independent, i la regulen els articles 543 a 546 LOPJ i l'Estatut general dels procuradors d'Espanya (EGP), aprovat pel Reial decret 1281/2002, de 5 de desembre.

La funció principal dels procuradors consisteix en la representació de les parts en el procés (la denominada *representació tècnica*), atorgada mitjançant l'apoderament corresponent (també conegut amb altres noms, com *poder a procurador*, *poder per a plets*...).

A semblança dels advocats, com a norma general i a excepció de certs casos establerts en les lleis processals (com, per exemple, els processos laborals), la compareixença de les parts davant dels tribunals sol requerir apoderar o conferir la representació a un procurador.

Dret de postulació

Conferir la representació als procuradors els converteix en els titulars de la facultat de dirigir-se als òrgans judicials (*ius postulacionis*, 'dret de postulació'), de manera que la compareixença de les parts, les sol·licituds i escrits que aquestes, dirigides pel seu advocat, dirigeixin als tribunals tan sols són atendibles si es fan sota la representació d'un procurador.

Els actes de comunicació (notificacions, citacions, emplaçaments, etc.) del tribunal no es dirigeixen habitualment a les parts directament ni al seu advocat, sinó al procurador que, al seu torn, és qui els hi ha de comunicar. De fet, l'advocat és per al tribunal en certa manera fungible: a diferència del procurador, pot canviar tantes vegades com vulgui durant les actuacions sense necessitat de comunicar-ho al tribunal.

Increment de les funcions de comunicació

Les funcions de comunicació s'han vist incrementades a partir de l'entrada en vigor de la LEC de 2000, en virtut de l'article 276: quan una part presenta davant del tribunal escrits o documents que ha de traslladar a les altres parts processals, aquest trasllat mitjançant una còpia el fa el procurador d'aquella part als procuradors de les altres (a excepció del trasllat de la demanda o qualsevol altre escrit que pugui originar la compareixença en el judici), en comptes que ho faci l'oficina judicial, tal com succeïa amb la LECA.

L'exercici de la professió de procurador exigeix, també, la incorporació prèvia a un col·legi professional amb la submissió corresponent a la seva disciplina. A diferència dels advocats, la retribució dels procuradors es fa mitjançant aranzel.

Accés a la professió: la Directiva 98/5/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de febrer de 1998, i l'accés a les professions d'advocat i procurador (menció breu)

Segons el que disposa la Directiva 98/5/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de febrer de 1998, destinada a facilitar l'exercici permanent de la professió d'advocat en un estat membre diferent d'aquell on s'hagi obtingut

el títol, qualsevol ciutadà de la Unió Europea que tingui el títol d'advocat obtingut de conformitat amb la normativa del seu propi estat pot exercir la seva professió en qualsevol altre de la Unió.

S'estableix un sistema selectiu d'accés a l'advocacia i a la professió de procurador promulgant la Llei 34/2006, de 30 d'octubre, sobre l'accés a les professions d'advocat i procurador dels tribunals (d'ara endavant, per abreujar, LAPAP). Així, a partir de la seva entrada en vigor, s'haurà de requerir el títol professional d'advocat per a exercir l'assistència lletrada en els processos judicials i extrajudicials en què la normativa vigent imposi o faculti la intervenció d'advocat, i, en tot cas, per a prestar assistència lletrada o assessorament en dret utilitzant la denominació d'*advocat* (art. 1.2 LAPAP).

Per a l'obtenció d'aquests títols, expedits pel Ministeri d'Educació i Ciència, es requereixen, concretament, els requisits següents (art. 2 LAPAP):

- Estar en possessió del títol universitari de llicenciat en Dret, o del títol de grau que el substitueixi d'acord amb les previsions de l'article 88 de la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats i la seva normativa de desplegament.
- Obtenir la capacitació professional necessària superant certs cursos de formació especialitzada. Es tracta d'una formació reglada i de caràcter oficial que s'adquireix fent cursos de formació acreditats conjuntament pel Ministeri de Justícia i el Ministeri d'Educació i Ciència.
- Acreditar la capacitació professional mitjançant l'avaluació corresponent.

Després de fer els cursos esmentats i pràctiques externes, els aspirants a cadascun dels títols professionals hauran de superar una avaluació duta a terme pel que la llei denomina *comissions per a l'avaluació de l'aptitud professional*, que convoquen conjuntament el Ministeri de Justícia i el Ministeri d'Educació i Ciència, escoltades les comunitats autònomes, el Consell de Coordinació Universitària i el Consell General de l'Advocacia o el Consell General dels Col·legis de Procuradors.

LAPAP

La LAPAP entra en vigor al cap de cinc anys de la publicació en el *Butlletí Oficial de l'Estat* (és a dir, el 31 d'octubre de 2011).

10. L'acció

Amb el concepte d'*acció* s'enllacen els conceptes de *jurisdicció* i *procés*. En termes inicialment molt simplificats, a la jurisdicció s'accedeix mitjançant l'exercici d'una acció, i aquesta acció es vehicula, necessàriament, a través del procés.

L'acció atén la situació del ciutadà davant aquest poder jurisdiccional a què ha encomanat la potestat jurisdiccional. Com que la jurisdicció no és només una potestat sobirana de l'Estat, sinó també una activitat que els ciutadans tenen dret a obtenir per a procurar-se aquella protecció o tutela, correspon ara examinar com es configura aquest dret al qual denominarem *acció*.

La configuració d'aquest concepte es pot fer per dos camins. L'un que diferenciï dues perspectives: d'una banda, com a dret bàsic respecte a la jurisdicció, pel simple fet d'existir i de ser el titular de la funció jurisdiccional, i de l'altra, en el cas concret, quan el justiciable acudeix a jutges i magistrats per tal d'obtenir tutela. I l'altre que englobi totes dues, diversificant a partir d'aquí entre el "dret al procés", "l'acció" i "la pretensió".

En definitiva, es tracta de l'existència de dos plans:

- 1) El que se situa en un marc més abstracte i pretén explicar per què inicien la seva activitat els òrgans jurisdiccional i desenvolupen fins al final un procés (teoria abstracta de l'acció).
- 2) El que descendint al pla més concret persegueix explicar les relacions entre el dret material (subjectiu) que al·lega el justiciable i aquest mateix procés (teoria concreta de l'acció).

Nota

Com en tantes altres qüestions jurídiques, més que correspondre a posicions encertades o errònies en termes absoluts, adopten perspectives diverses o hi incideixen, i per això ofereixin una explicació aparentment més satisfactòria segons de quina de les qüestions abordades es tracti.

10.1. Menció breu als antecedents històrics

El dret romà s'articulava com a sistema d'accions: a falta de dret objectiu i com que es desconeixia el concepte de *dret subjectiu*, es tenia dret si el pretor reconeixia l'existència d'acció ("s'entén per *deutor* aquell a qui es pot exigir una quantitat a la força" D. 50,16,108). És el que es coneix com a *concepció monista de l'acció* (només hi ha una relació: dret-acció).

En una segona etapa històrica, fins al segle XIX, continua predominant aquesta concepció, però invertida: de primer són els drets subjectius i després l'acció, com a aspecte sota el qual apareix l'acció quan ha estat violat (Savigny); o "el dret en peu de guerra" (Puchta).

La ruptura amb les teories monistes es produeix a partir d'una polèmica cèlebre entre dos autors alemanys (Windscheid-Mutter) a partir de la qual l'acció es configura com un dret a la tutela jurídica per part de l'Estat i s'hi distingeixen dues relacions:

- la derivada del dret subjectiu material que es dirigeix contra un particular i té naturalesa privada i
- la que es dirigeix contra l'estat personalitzat en els seus òrgans jurisdiccionals i té naturalesa pública (l'acció).

A partir dels antecedents històrics esmentats, els autors successius s'han manifestat partidaris d'una "concepció concreta de l'acció" o d'una "concepció abstracta de l'acció", que representen actituds oposades en la mesura que incideixen més o menys en una perspectiva o l'altra, la qual cosa tot i ser significativa, no evidencia, tanmateix, tanta oposició com sembla.

10.2. Teoria abstracta de l'acció

Els que defensen que la relació del justiciable amb la jurisdicció comporta un dret d'accedir-hi, i persegueixen que es digui el dret, es tuteli, s'apliqui o el dugui a terme; configuren un dret abstracte que connecta amb el deure d'actuació dels òrgans jurisdiccionals.

D'acord amb els diferents autors que l'han elaborat, l'acció es concep com el dret a l'activitat jurisdiccional, que inclou que s'arribi a dictar sentència sobre el fons amb independència de si és favorable o no, és a dir, tant si reconeix com si no el dret subjectiu al·legat pel justiciable.

El contingut d'aquesta acció és subjectar el demandat al procés, dret que s'arrela en la renúncia prèvia del justiciable a l'autotutela i el trasllat d'aquesta per mitjà del procés als òrgans jurisdiccionals. Així, quan s'estima vulnerat un

dret subjectiu, justiciable, té acció perquè jutges i tribunals incoïn i desenvolupin un procés per a la declaració del dret i la realització forçosa, sempre que estimin fundat el dret que va al·legar el titular de l'acció.

10.3. Teoria concreta de l'acció

Sense negar la validesa de la teoria abstracta a determinats efectes, com, per exemple, als del procés penal o als del dret fonamental reconegut en la Constitució, la teoria concreta de l'acció denuncia la seva insuficiència. O el que és el mateix, sense negar el dret dels justiciables a l'accés i a desenvolupament de la jurisdicció, l'acció així concebuda és insuficient.

Els partidaris d'un dret concret defensen que, si hi ha determinats presupòsits juridicomaterials, els justiciables no solament tenen el dret abstracte a demanar, sinó un dret subjectiu verdader concret a obtenir una resolució de contingut específic. Aquest és el contingut de l'acció.

Ara bé, dret subjectiu i acció no són cares d'una mateixa moneda. Hi ha accions que no es corresponen amb cap dret subjectiu privat (no hi ha el dret subjectiu a divorciar-se, només l'acció); hi ha drets subjectius privats als quals no es reconeix cap acció o aquesta es pot enervar sense perdre els drets (les obligacions naturals, per exemple, les accions de l'exercici de les quals es desisteix o l'obligació prescrita) i, de manera final i substancial, que els subjectes, el contingut i els efectes del dret subjectiu i de l'acció són diferenciables. Així, el dret es té davant el deutor però s'exerceix davant dels òrgans jurisdiccionals, els quals han de condemnar, si escau, el deutor.

És important percebre que, mentre que el dret subjectiu existeix i pot ser reconegut fora del procés, l'acció, no. Per això, els que defensen un concepte concret de l'acció afronten dos obstacles aparents que només se salven acceptant dues conseqüències clarament connectades: a) que hi ha resolucions errònies en què no es reconeix l'existència efectiva d'un dret subjectiu, i b) que l'existència dels drets subjectius no és únicament a les mans dels jutges.

En tot cas, encara que el dret material que s'exerceixi tingui naturalesa juridicoprivada, l'acció serà sempre un dret de caràcter públic. Així, s'explica també que el dret processal sigui sempre una branca del dret públic, encara que presti efectivitat al dret privat i que les seves normes tinguin gairebé sempre caràcter irrenunciable i indisponible.

10.4. L'acció en el procés penal

Quan s'embrèn el procés penal varien diverses circumstàncies: la falta de drets subjectius de naturalesa privada, que obstaculitza, i impedeix, de fet, l'aplicació de la teoria concreta de l'acció, i també l'*appoggiatura* de la teoria en el dret objectiu –de configuració tan diversa a la del dret civil– canvien la perspectiva, i obliguen a oblidar tots els antecedents i teories esmentats prèviament i centrar-se en la configuració legal de la Llei d'enjudiciament criminal entorn del paper dels diferents subjectes del procés penal.

La Llei d'enjudiciament criminal reconeix acció a tres subjectes en consideració a raons diferents:

- 1) Ministeri Fiscal, com a exercici d'un deure, consubstancial a la seva funció;
- 2) particular ofès, en consideració a la seva condició i a l'interès en la persecució del delictes específic, i
- 3) qualsevol ciutadà espanyol (amb alguna excepció) o estranger (si és el perjudicat pel delictes) en consideració a l'existència d'un interès general en la persecució penal.

Citació

Aquesta pluralitat de condicions i raons impedeix anar més allà del que De la Oliva defineix com "l'existència d'un poder jurídic, atribuït al Ministeri Fiscal com a inherent a la seva funció pública i als particulars a raó del seu paper excepcional de promotors d'alguns processos o de col·laboradors formals en la generalitat de les causes criminals".

Segons Gómez Orbaneja, "l'acció penal és un *ius ut procedatur*, un dret a procedir, el poder d'iniciativa processal i de constituir l'obligació del jutge de comprovar la situació de fet que se li sotmet, de declarar si constitueix un delictes i fonamenta la responsabilitat i quina és la sanció corresponent a aquesta responsabilitat".

No hi ha un dret subjectiu públic a obtenir una tutela judicial penal concreta. Ni tampoc, realment, un dret al "dret al procés", tant per la possibilitat d'iniciar un procés d'ofici, com perquè la seva continuació se sotmet a la pervivència d'aparença delictiva.

10.5. L'acció i el dret fonamental a obtenir una tutela judicial efectiva: contingut i virtualitat del dret fonamental de l'article 24.1 CE

La inclusió de l'article 24.1 CE sembla elevar el dret a obtenir l'efectivitat dels drets subjectius a rang constitucional.

Article 24.1 CE

"Totes les persones tenen dret a obtenir la tutela efectiva dels jutges i tribunals a l'exercici dels seus drets i interessos legítims [...]."

No és exactament així. El constituent configura un dret fonamental diferent del dret d'acció que hem examinat fins ara. Diferència que es denota a primera vista quan:

- 1) inclou tots els ordres jurisdiccionals;
- 2) persones físiques i jurídiques, públiques i privades;
- 3) que en la seva configuració constitucional s'uneix a la prohibició d'indefensió, i
- 4) s'encamina rectament a considerar un ventall de drets la vulneració dels quals obren la via d'accés al recurs d'empara.

Entrant ja en el contingut i efectivitat del dret, la tutela judicial efectiva comprèn un elenc de drets, elevats a la categoria de drets fonamentals, que identificats en primer terme amb el "dret al procés", la jurisprudència del TC, ara com ara pràcticament inabastable, ha estès més enllà, englobant o fins i tot explicitant aquest dret al procés tal com segueix:

- Es garanteix la possibilitat d'**accés a la justícia** sense que hi hagi exclusions no voluntàries o derivades de controls o autoritzacions d'altres poders.
- Existeix **dret a una resolució sobre el fons** amb independència de ser favorable o no, ja que, altrament, el Tribunal Constitucional seria l'última instància de la legalitat ordinària.
- El dret a una sentència sobre el fons està supeditat a la no-existència d'obstacles processals o a la concurrència de pressupòsits processals.
- El **dret a una sentència congruent** s'inclou en la tutela propiciada per l'article 24.1 CE, mentre la incongruència implica vulneració de l'exhaustivitat ometent un pronunciament de fons o es produeixi un pronunciament per excés que vulneri simultàniament el principi dispositiu i d'aportació de part (SSTC 169/1988 i 34/1992).
- Es comprèn el **dret a una resolució motivada**, d'acord amb el que preveu l'article 120.3 CE.
- El paper de la **indefensió**, com a pedra de toc de la virtualitat de drets i garanties processals, es redueix per a evitar un col·lapse autèntic del TC, a constituir "una indefensió constitucionalment rellevant", és a dir, amb producció efectiva d'un efecte de negació del dret de defensa (SSTC 199/1992, de novembre, i 64/1993, d'1 de març);

- La fermesa, invariabilitat i la cosa jutjada també s'han inclòs entre els drets garantits. En el cas de la fermesa i la invariabilitat de les sentències que posen fi al procés en afectar la necessitat de posar fi al debat entre les parts i la seguretat jurídica (STC 12/1989).
En el cas de la cosa jutjada, com a vinculació o autoritat consistent que el jutjat en aquesta resolució vincula tots els poders públics (tribunals o de qualsevol altra classe), d'una banda, a no modificar ni alterar el que s'hi disposa i a actuar amb ple acatament al que el tribunal ha resolt (la denominada *funció positiva o prejudicial de la cosa jutjada*); i de l'altra, a abstenir-se de tornar a resoldre sobre l'objecte processal ja jutjat en ferm per un òrgan judicial (efecte excloent), formen part també, segons el TC, del dret a la tutela judicial efectiva de l'art. 24.1 CE (vegeu l'SSTC 23/1994 i 245/1991). Altrament, és a dir, si els poders públics poguessin actuar contra la tutela judicial concedida amb una resolució ferma, aquesta tutela ja no seria efectiva.
- **L'execució del que s'ha jutjat**, o el que és el mateix, el dret al compliment efectiu del que s'ha acordat jurisdiccionalment forma part indiscutida dels drets continguts en el repetit article 24.1 CE (SSTC 32/1982 i 15/1986).

Resum

La funció jurisdiccional es pot entendre com aquella funció bàsica de l'Estat que té com a principal missió la tutela i realització del dret objectiu.

L'exercici de la potestat jurisdiccional presenta diferències notables respecte de les altres dues funcions bàsiques de l'Estat, és a dir, respecte de la funció legislativa i de la funció executiva o administrativa.

L'exercici de la potestat jurisdiccional s'atribueix a una sèrie d'òrgans que s'insereixen en l'anomenat *poder judicial*. La tasca que tenen encomanada aquests òrgans, i també alguns dels aspectes bàsics del seu funcionament i organització, es troben regulats en el text de la Constitució espanyola.

El conglomerat d'òrgans als quals s'atribueix la potestat jurisdiccional, sense que això impliqui excloure la independència reconeguda i garantida a cadascun dels òrgans judicials, fa necessària l'existència d'una certa organització administrativa. En aquest sentit, es parla de **govern del poder judicial**. Aquest govern s'atribueix a diferents òrgans, entre els quals destaca, per la seva supremacia, el **Consell General del Poder Judicial**.

Per tal que la funció jurisdiccional es pugui dur a terme d'una manera ordenada i permetre, a la vegada, que els òrgans judicials tinguin una certa especialització, els òrgans judicials s'integren en **quatre ordres diferents**, als quals s'encarrega la resolució dels conflictes incardinables en les quatre grans branques del dret. Dins d'aquests quatre ordres, al seu torn, hi ha diversos tipus d'òrgans, als quals s'encomanen funcions concretes i diverses.

Tots els òrgans judicials estan servits per persones, jutges i magistrats, que integren l'anomenada **carrera judicial**.

Juntament amb els jutges i magistrats, altres professionals, sense ser jurisdiccions, contribueixen de diferent manera a fer possible l'Administració de Justícia. Per això, s'ha estudiat el personal que, amb diversos nivells de dependència, treballa al **servei de l'Administració de Justícia**.

Des de la perspectiva dels ciutadans, anomenats també **justiciables**, cal estudiar quin o quins drets es reconeixen davant el poder judicial.

Aquest aspecte és el que es denomina **acció**, i ha estat discutit durant molt de temps per la doctrina processal.

De les dues grans teories sobre l'acció, la **teoria concreta** i la **teoria abstracta** resulten vàlides d'una manera relativa, és a dir, cadascuna pot satisfer l'explicació del procés civil i del procés penal respectivament, però totes dues tenen obstacles de diferent naturalesa per a explicar la totalitat dels processos.

Diferent de l'acció, tot i la seva relació, és el dret a la tutela judicial efectiva, reconegut en l'article 24 de la Constitució espanyola. Aquesta tutela judicial, mercès a una doctrina extensa elaborada pel Tribunal Constitucional, reconeix un ampli elenc de drets fonamentals als ciutadans davant l'Administració de Justícia.

Abreviatures

AN *f* Audiència Nacional

AP *f* Audiència Provincial

BOE *m* Butlletí Oficial de l'Estat

CA *fpl* Comunitats autònomes

CE *f* Constitució espanyola

CEDH *m* Conveni europeu de drets humans

CGPJ *m* Consell General del Poder Judicial

EGA *m* Estatut general de l'advocacia

EGP *m* Estatut general dels procuradors

EOMF *m* Estatut orgànic del Ministeri Fiscal

JCA *m* Jutjat d'affers contenciosos administratius

JCI *m* Jutjat central d'instrucció

JCM *m* Jutjat central de menors

JCP *m* Jutjat central d'affers penals

JI *m* Jutjat d'instrucció

JM *m* Jutjat de menors

JPI *m* Jutjat de primera instància

JPII *m* Jutjat de primera instància i instrucció

JS *m* Jutjat d'affers socials

JVP *m* Jutjat de vigilància penitenciària

LAJEIP *f* Llei d'assistència jurídica a l'Estat i a les institucions públiques

LAPAP *f* Llei reguladora de l'accés a les professions d'advocat i procurador

LDPJ *f* Llei de demarcació i planta judicial

LEC *f* Llei d'enjudiciament civil

LECA *f* Llei d'enjudiciament civil anterior (a 2000)

LECr *f* Llei d'enjudiciament criminal

LO *f* Llei orgànica

LOCJ *f* Llei orgànica de conflictes jurisdiccionals

LOFCSE *f* Llei orgànica reguladora de les forces i cossos de seguretat de l'Estat

LOPJ *f* Llei orgànica del poder judicial

LOTIC *f* Llei orgànica del Tribunal Constitucional

LPL *f* Llei de procediment laboral

LRJCA *f* Llei reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa

PIDCIP *m* Pacte internacional de drets civils i polítics (conegut també com a *Pacte de Nova York*)

STC *f* Sentència del Tribunal Constitucional

TC *m* Tribunal Constitucional

TS *m* Tribunal Suprem

TSJ *m* Tribunal Superior de Justícia

Glossari

abstenció *f* Activitat del jutge o magistrat que consisteix a apartar-se del coneixement d'un assumpte quan hi concorre una de les causes previstes en la LOPJ per a procedir d'aquesta manera.

acció *f* Aquell dret subjectiu públic que tenen els ciutadans enfront dels tribunals per a obtenir la seva tutela.

conflicte de competència *m* Conflicte que es produeix entre òrgans judicials de diferents ordres jurisdiccionals. La seva resolució correspon a una sala especial del TS.

conflicte de jurisdicció *m* Conflicte que es produeix entre la jurisdicció ordinària i l'Administració o amb algun òrgan de la jurisdicció especial. Estan previstos i regulats en la LOCJ.

demarcació *f* Delimitació territorial a efectes de competència dels òrgans judicials. Està regulada en la LDiPJ.

jurisdicció especial *f* Cada una de les jurisdiccions que sense formar part de la jurisdicció ordinària, estan previstes en la Constitució i exerceixen funcions jurisdiccionals en àmbits concrets.

jurisdicció ordinària *f* Totalitat dels òrgans judicials pertanyents als ordres jurisdiccionals civil, penal, contencions administratiu i social.

jutjat *m* Denominació que reben els òrgans jurisdiccionals unipersonals.

Magistrat -da ponent *m i f* Dins dels òrgans pluripersonals magistrat que, per torn, s'encarrega, entre altres funcions, de la redacció de la resolució.

Magistrat -da suplent *m i f* Magistrat que, sense pertànyer a la carrera judicial, integra les sales o les seccions dels òrgans col·legiats quan no hi ha prou magistrats de plantilla per a fer-ho.

ordre jurisdiccional *f* Cadascuna de les branques en què es divideix la jurisdicció ordinària. Els ordres jurisdiccionals són el civil, el penal, el contencions administratiu i el social.

personal auxiliar *m* Personal que desenvolupa tasques al servei de l'Administració de Justícia en situació de dependència orgànica o funcional de l'òrgan judicial.

personal col·laborador *m* Personal que desenvolupa tasques al servei de l'Administració de Justícia sense dependència orgànica ni funcional respecte dels òrgans judicials.

planta *f* Quan ja s'ha establert la demarcació judicial, consisteix en la determinació concreta del nombre d'òrgans judicials en cada territori. Està regulada en la LDiPJ.

qüestió de competència *f* Conflicte que es produeix entre òrgans d'un mateix ordre jurisdiccional. Són resolt pel superior comú als dos òrgans en conflicte.

recusació *f* Activitat de les parts adreçada a apartar un jutge o magistrat del coneixement d'un assumpte quan hi concorre alguna de les causes previstes en la LOPJ i no s'hagi abstingut.

repartiment d'assumptes *m* És l'última operació que cal fer per a acomplir les disposicions derivades de la predeterminació legal del jutgador. Una vegada establerta la jurisdicció i la competència mitjançant normes legals, en aquells municipis en els quals hi hagi més d'un òrgan judicial del mateix rang, calen unes normes objectives que permetin distribuir els assumptes. Aquestes normes s'aproven anualment des del TSJ corresponent.

sala de vacances *f* Sala que es constitueix durant el mes d'agost en els òrgans col·legiats per a donar curs als assumptes que no admetin demora.

teoria abstracta de l'acció *f* Teoria que sosté que el dret a l'acció s'exhaureix amb l'obtenció d'un pronunciament judicial sobre el fons de l'assumpte, amb independència de quin sigui el seu sentit.

teoria concreta de l'acció *f* Teoria que sosté que el dret a l'acció no s'exhaureix amb un pronunciament sobre el fons sinó que cal, a més, que aquest pronunciament sigui favorable a les pretensions esgrimides.

tribunal *m* Denominació que reben els òrgans jurisdiccionals pluripersonals. A vegades, alguns d'aquests òrgans es denominen audiència.

tribunals *f* Denominació amb la qual genèricament es pot fer referència als òrgans de l'Administració de Justícia, tant si són unipersonals com pluripersonals (vegeu l'exposició de motius de la LEC).

tribunals d'excepció *m* Tribunals que es creen amb posterioritat al sorgiment de l'assumpte que hagin de jutjar i expressament per a aquest enjudiciament. Estan expressament prohibits per la CE.

Bibliografia

Bibliografia bàsica

No s'indica l'any d'edició de les obres, ja que, com que es tracta de manuals, és recomanable treballar sempre amb l'edició que s'acostuma a publicar anualment.

Cordón Moreno, F. *Introducción al derecho procesal*. Pamplona: Eunsa.

De la Oliva Santos i altres. *Derecho procesal. Introducción*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.

Montero Aroca, J. i altres. *Derecho jurisdiccional, I, Parte general*. València: Tirant lo Blanch.

Moreno Catena, V. i altres. *Introducción al derecho procesal*. Madrid: Colex.

Ormazábal Sánchez, G. *Introducción al derecho procesal*. Madrid: Marcial Pons.

Ortells Ramos, M. i altres. *Derecho procesal: Introducción*. Madrid: Edisofer.

Tapia Fernández, I. *Lecciones de Derecho Procesal: introducción*. Palma de Mallorca (materials didàctics de la Universitat de les Illes Balears).

Bibliografia d'ampliació

Montero Aroca, J. (2008). *Administración de justicia*. València: Tirant lo Blanch.

De la Oliva, A. (1980). *Sobre el derecho a la tutela jurisdiccional*. Barcelona: Bosch.

